



LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Frihet, trygghet och beroende

- En kvalitativ intervjustudie om unga
smartphoneanvändare

Josefin Håkansson

Masteruppsats SOAM 21

HT 2023

Handledare: Alexandru Panican

Abstract

Title: Freedom, safety and addiction – a qualitative interview study about young smartphone users.

Author: Josefin Håkansson

Key words: Smartphone, school rules, young people, students, child-adult relationship

This qualitative study aims to investigate the meaning of the smartphone for young people as well as the way young people experience their parents and the staff at schools relating to them using their smartphones. It also investigates young peoples thoughts about restrictions made by their parents and the staff at school and if or in what ways the restrictions may affect the relationship between adults and young people. A total of seven semi-structured interviews with young people in the age of 15 to 18 years were conducted. The interviews were set at their schools. The theoretical framework chosen were Aaron Antonovskys theories about SOC (sence of coherence) and Jürgen Habermas theories about communicative action and life world versus system world. The study shows that the smartphone is very important to the young people. It represents a safety and stability in the young people's lives. There is a ambivalence between the perception of wishing to manage the smartphone on their own and experiencing gains from adult restrictions. Especially when it comes to the school performances. The adults way of restricting the young people's smartphone behavior is a topic which leads to several negative emotions from the young people. Like for example irritation, resistance as well as distancing from parents/school staff.

Innehållsförteckning	sida
1. Inledning och problemformulering	5
1.1 Syfte och forskningsfrågor	7
1.2 Definitioner och förtydliganden	7
1.3 Studiens relevans för socialt arbete	8
2. Bakgrund	8
2.1 Den tekniska utvecklingens cykel	9
2.1.1 Adaption av ny teknik	9
2.2 Vårdnadshavarnas ansvar	9
2.3 Ungas identitetsutveckling	11
2.4 Psykiatriska diagnoser och tillstånd	11
2.5 Rädslan för att vara utan sin smartphone	12
3. Tidigare forskning	12
3.1 Smartphonen i klassrummen	12
3.2 Före och efter mobilförbud	14
3.3 Smartphonen som positiv distraktion vid insomningssvårigheter	15
3.4 Barn och ungas nätstrategier	17
3.5 Nätpanik	18
3.6 Paradoxen med det självständiga och transparenta föräldraskapet	19
3.7 Resonemang avseende den tidigare forskningen	20
4. Metod	21
4.1 Varför intervju?	22
4.2 Tillträde till fältet och hur jag förhåller mig etiskt till min roll	23
4.3 Urval	24
4.4 Etiska överväganden	25
4.5 Forskningskrav och säkerhet för respondenterna	26
4.6 Bearbetning av mitt material	27
4.7 Hur vet jag vad jag mäter?	28
4.8 Val av teoretiskt ramverk	29
4.9 Min förförståelse	29
5. Teoretiskt ramverk	30
5.1 De tre komponenterna	31
5.2 Varför är Antonovskys teori intressant på mitt	

forskningsområde?	33
5.3 Jürgen Habermas teorier om systemvärlden, livsvärlden och kommunikativt handlande	33
5.4 Valda teories möjligheter och begränsningar	35
6. Analys av empirin	36
6.1 Vilken betydelse har smartphonen för unga smartphoneanvändare?	36
6.1.1 När begripligheten och meningsfullheten raseras	38
6.1.2 Meningsfullhet och begriplighet på bekostnad av hanterbarhet	40
6.1.3 Avsaknaden av hanterbarhet accepteras	42
6.2 Hur upplever unga smartphoneanvändare att de vuxna hemma och i skolan ser på deras smartphoneanvändande?	43
6.3 Vilka tankar har unga smartphoneanvändare kring vuxnas regelsättning avseende smartphones i förhållande till relationen mellan unga och vuxna hemma och i skolan?	50
7. Slutdiskussion	55
Referenser	
Bilaga 1: samtyckesblankett	
Bilaga 2: intervjuguide	

1. Inledning och problemformulering

I denna uppsats presenterar jag en studie om ungas upplevelse av vuxenvärldens syn på deras smartphoneanvändande och deras egen relation till sitt smartphoneanvändande, samt vilken påverkan regelsättning av smartphoneanvändande upplevs ha för relationen mellan unga och vuxna i skolan och i hemmet. Företeelsen att ha möjlighet att ha med sig smartphonen med alla dess finesser i sin vardag är med många mått mätt ny, varför det gör den extra intressant att studera. Ungas smartphoneanvändande kan antas ha ökat de senaste 5-10 åren i och med att i stort sett alla ungdomar i Sverige har tillgång till en smartphone (internetstiftelsen 2019).

Marc Prensky (2001) som är en amerikansk författare och utbildningsdebattör myntade 2001 begreppen *digitala invandrare* och *digitala infödda*. Digitala infödda är de som fötts efter att internet blev vardag medan den grupp av människor som jag själv tillhör och som kommer ihåg första gången vi var *ute på nätet* som det hette då, är digitala invandrare. De infödda pratar enligt Prenskeys (ibid) beskrivning av de båda begreppen det digitala språket flytande medan vi invandrade *bryter* olika mycket på grund av att vi tagit till oss det nya språket olika mycket, med olika fokus och på olika sätt. Det skulle alltså enligt Prensky (ibid) finnas en sorts språkmässig barriär åldersgrupperna emellan, vilket per definition försvårar förståelsen mellan grupperna ifråga. Tidigare forskning har bedrivits på olika internetrelaterade problem (t ex Dunkels 2007, Beland & Murphy 2016, Orben 2016, Ott m fl. 2016) men just den relationella biten i förhållande till användandet är något jag inte hittat något om.

Ett begrepp som är svårt att undvika i ett sammanhang som detta och som blivit vedertaget på senare tid är *skärmtid*. Det används för att prata om den tid, under vilken en individ använder sig av en skärm kopplad till en digitalt enhet av något slag. När man skriver in ett sökord i en sökmotor kommer automatiskt olika förslag på frågor som tidigare ställts upp. Om man söker på *skärmtid* så kommer frågor som ”hur mycket skärmtid är lagom?” och ”hur mycket skärmtid har en ungdom?” upp vilket, bekräftar att frågor om skärmtid engagerar många. På de flesta smartphones finns det sedan en tid tillbaka en funktion som håller koll på användarens användningsfrekvens och presenterar huruvida denna har ökat eller minskat under gångna veckan.

Utan närmare definition är *vuxenvärlden* ett vitt begrepp. Alla som är över 18 år i Sverige

räknas som vuxna. De unga smartphoneanvändare jag har intervjuat i arbetet med denna uppsats är i åldern 15 till 18 år. De är alltså enligt barnkonventionen och svensk lag att definieras som barn (unicef.se 2023). Svensk lagstiftning säger att föräldrar har ett ansvar för att de barn de är vårdnadshavare för får god omsorg, tillsyn, att barnets behov tillgodoses allt efter ålder och behov. Detta definieras i Föräldrabalken (FB 6 kap §2). De unga smartphoneanvändarnas föräldrar är därför viktiga i denna studie och är en viktig del av det som jag här definierar som vuxenvärlden. De har ett juridiskt och socialt ansvar för barnen och ska för att kunna utöva sitt föräldraskap ha viss insyn i barnens förehavanden. Ungdomar i åldern 15–18 år går för det mesta i grundskolan eller gymnasiet och träffar många vuxna som de har en beroenderelation till även där vilket gör även de vuxna i skolan är av betydelse att ha med i studien. Grundskolan har även ett uttryckt fostransansvar vilket tydliggörs i läroplanen för grundskolan (Lgr22).

Själva begreppet skärmtid kopplas ofta ihop med att hålla koll på sin eller andras tid framför skärmen, och det finns många möjligheter både för en själv och för t ex föräldrar att kontrollera den tiden. Att bli kontrollerad av någon påverkar maktbalansen och relationen till den personen. Den tekniska utvecklingen erbjuder många olika alternativ till kontroll vad gäller ungas smartphoneanvändande som jag intresserat mig specifikt för men även övrig internetanvändning givetvis. Zaman & Nouwen (2016) har kartlagt de kontrollfunktioner som finns för föräldrar när det gäller internetanvändning i stort. Om man ska använda sig av Prenskys (2001) retorik så handlar det om hur de digitala invandrarna kan kontrollera de digitala infödda. Det finns många olika varianter som syftar till att kontrollera olika aspekter av själva internetanvändandet. Bland annat finns möjligheten att kontrollera hur mycket tid som deras barn får lov att tillbringa online med t ex sin smartphone. Detta kan ske genom både förinställning av teknisk utrustning och möjligheten att stänga av tillgången till internet när man som förälder t ex anser det lämpligt. Zaman & Nouwen (2016) nämner möjligheten att skapa inställningar som gör att föräldrar kan bestämma *vad* barnet har möjlighet att söka på via sökmonitorerna. Zaman & Nouwen (ibid) nämner också verktyg som begränsar barnens användning av olika typer av social media samt funktioner som gör att föräldrarna via t ex ett e-mail kan följa barnets sökhistorik och hela internethistorik.

Zaman & Nouwen (2016) menar att ökad kontroll av vad barnen gör med sin smartphone och andra digitala enheter gör att relationen mellan barn och förälder försämras och att barn i större utsträckning tenderar att ljuga om sina förehavanden och inte kommer och söker stöd

hos sina föräldrar när de väl hamnar i en klurig situation relaterad till internet.

Jag har valt att vända mig till ungdomar i åldern 15 till 18 år. Åldersspannet är intressant eftersom det är de sista åren innan ungdomarna blir myndiga och per definition får bestämma över sig själva enligt lagens mening, en slags övergångsland mellan barn- och vuxenliv. Samtidigt är ungdomarna så pass unga att de i de flesta fall har haft tillgång och använt sin smartphone under hela sin ungdomstid och då sannolikt har innehållsrika resonemang att dela med sig av. Som jag tidigare skrivit så finns det en del studier gjorda på olika internetrelaterade problem och företeelser, men just den relationella biten och de egna upplevelserna av vuxnas syn på användandet, betydelsen smartphonen har och hur i förlängningen detta berör relationen mellan unga och vuxna, och därav finns en kunskapslucka att fylla. Relationen mellan unga och de vuxna hemma och i skolan är alltid aktuellt och relevant för socialt arbete.

1.1 Syfte och forskningsfrågor

Studiens syfte är att undersöka vad unga som använder sig av smartphones upplever att smartphonen betyder för dem. Syftet är också att ta reda på hur unga – utifrån sitt perspektiv upplever att vuxna i deras närhet, både i hemmet och i skolan, ser på deras smartphoneanvändande samt hur de unga ser på relationen mellan unga och vuxna i förhållande till regelsättning kring användandet av smartphones.

Mina forskningsfrågor har jag formulerat som följer:

Vilken betydelse har smartphonen för unga smartphoneanvändare?

Hur upplever unga smartphoneanvändare att de vuxna hemma och i skolan ser på deras smartphoneanvändande?

Vilka tankar har unga smartphoneanvändare kring vuxnas regelsättning avseende smartphones i förhållande till relationen mellan unga och vuxna hemma och i skolan?

1.2 Definitioner och förtydliganden

Med *smartphone* menar jag en mobiltelefon med utökade funktioner såsom datorfunktioner, att söka, finna information, att ladda ner mjukvaror såsom appar mm. Svenska Akademiens ordlista, SAOL (2015) föreslår att man använder ordet *smartmobil* på svenska och definierar det med just en mobiltelefon med utökade funktioner, men jag bedömer inte att ordet

smartmobil är etablerat bland ungdomar i tonåren, vars uttalande jag använder mig av som empiri i min studie, och väljer därför benämningen *smartphone*. Digitala enheter såsom datorer, läsplattor och tv-spel slås ofta ihop när man tittar på statistik t ex gällande spel. Jag har intresserat mig specifikt för smartphones och det är det jag har ställt frågor kring. En del av de som uttalat sig i tidigare forskning har gjort det kring internetanvändande i stort och inte smartphones specifikt (Dunkels 2007, 2021a, 2021b, Orben 2020), men deras studier och slutsatser kring dem är ändå användbara som referenser i min studie på grund av att olika typer av skärmar och användandet av dem ofta liknar varannat.

1.3 Studiens relevans för socialt arbete

Samhällsvetenskaplig forskning bedrivs för att ta reda på mer om samhället och resultatet blir då genast relevant för det breda ämnesområde som socialt arbete utgör. Det berör relationer, politik, klass, normer och olika mekanismer, tendenser och upplevelser av det samhälleliga livet. Vad gäller mina frågeställningar som gäller både ungas egna förhållningssätt och deras upplevelser av föräldrarnas och skolpersonalens syn är de relevanta bland annat för att det handlar om relationer, och ungdomars syn, men också för att det med all sannolikhet finns både föräldrar, skolpersonal och politiker som skulle välja att kalla ungas smartphoneanvändande för ett problem i samhället av skäl som t ex att det tar upp för mycket av ungdomarnas tid, att det kan vara farligt och att vuxna inte har kontroll över det. När det upplevs så är det en god idé att ta reda på mer om det. Våra och våra ungdomars vanor kring smartphoneanvändande finns väldokumenterade och det går att ta del av mycket statistik tack vare internetstiftelsens årliga undersökning ”svenskarna och internet”. Mycket av det man kan ta del av där är intressant, men enbart ur en kvantitativ aspekt. Min studie har jag valt att göra utifrån ett kvalitativt perspektiv för att ta reda på vilka tankar, känslor och relationella utmaningar som kan tänkas uppstå i den tid vi lever i nu med smartphonen många gånger som en trogen följeslagare.

2. Bakgrund

I detta kapitel presenteras den bakgrund och den historik som är relevant och har lett fram till min specificering av ämnet, problemformulering och forskningsfrågor. Bakgrunden innehåller oundvikligen en del tidigare forskning, men det är först i kapitel 3 jag har valt att fokusera helt och hållet på tidigare forskning. Detta kapitel syftar till att redogöra för tankegångar, närliggande forsknings- och intresseområden och andra relevanta aspekter som ligger till

bakgrund för min studie.

2.1 Den tekniska utvecklingens cykel

Den tekniska utvecklingen är i ständig rörelse. Det är enkelt att titta tillbaka ett tiotal år och upptäcka att de tekniska produkter som var nya och ansågs avancerade då, nu är enkla och ofta omoderna. Detta i sig är inget nytt. Dunkels (2021) tar åttiotalets videovåldsdebatt som ett exempel för att illustrera historieupprepnigen. En ny teknisk produkt, VHS-spelaren var på 80-talet på väg att ta plats i våra hem och man fasade för hur det skulle påverka användarna negativt att med enkla medel kunna ta del av så mycket potentiellt skadlig media. Sverige lagstiftade för att skydda medborgarna från att exponeras för explicita våldshandlingar genom att stifta den så kallade *videovåldslagen* eller lag 1981:485 om förbud mot spridning av filmer och videogram med våldsinslag. Statens Biografbyrå – den statliga myndighet som idag motsvaras av Statens Medieråd hade sedan tidigare som uppdrag att granska biografilmers innehåll och bedöma lämpligheten i att visa dem och bestämma åldersgränser, fick då också i uppdrag att granska hyrfilmsutbudet i enlighet med den nya lagen (Statens Medieråd 2023).

2.1.1 Adaption av ny teknik

Dunkels (2021) delar in adaptionen av ny teknik i tre stadier – skepsis, tillvänjning och vardagsteknik. Med vardagsteknik menar hon att användandet av tekniken ifråga är så integrerat i vardagen att man inte tänker på att det är teknik. Bilen har t ex länge varit en sådan för de flesta av oss. Vem som helst kan ha och har användning för den och det är inte förbehållet de som har ett extra stort intresse för teknik, transport och motorer. På samma sätt har internet alltid fungerat så för de generationer som inte har varit med om en tid utan internet (Dunkels 2021). Skulle man ställa frågan till dem om när de var ”ute på internet” för första gången skulle de förmodligen inte förstå frågan, än mindre kunna svara på den. Internet tillhör numera vardagstekniken (ibid). De flesta använder sig av den på något sätt dagligen. Den kategorin smartphoneanvändare jag vill studera är de i åldern 15-18 år. De är inte först med att vara digitalt infödda, däremot är de förmodligen den sista generation som har föräldrar som inte är det enligt Prenskys definition (Prensky 2001).

2.2 Vårdnadshavarnas ansvar

Ett av skälen till att göra en studie som denna är ökad förståelse av villkoren för unga smartphoneanvändare idag och hur vuxenvärldens syn på dem påverkar. Socialtjänsten är den

kommunala myndighet som arbetar med barn och familjer (Socialstyrelsen 2023). De ska verka för att alla barn och unga får en trygg uppväxt. Även skolan, som är den plats som alla barn och unga passerar igenom, med sina vuxna en viktig aktör i relationen mellan barn/unga och vuxna.

Som vårdnadshavare har man långtgående ansvar för sitt barn och för att se att barnet får den tillsyn det behöver. I Föräldrabalken nämns att hänsyn till vilken nivå av tillsyn som krävs ska ske i förhållande till barnets ålder och behov. Vad som också nämns är att barnet ska hållas under uppsikt så att hen inte orsakar någon annan skada (Föräldrabalken 1949:38, kap. 6 §§ 1, 2). Detta är sannolikt ett avsnitt som får en utvidgad innebörd i takt med att tekniken utvecklas. Att skada någon online så att konsekvenserna blir stora och kännbara för personen ifråga är en snabb och enkel handling och kan på ett annat sätt än i verkliga livet ske utan vidare eftertanke och planering. Vid dessa tillfällen är det i stort sett omöjligt för de flesta föräldrar att ha barnet under den uppsikt som Föräldrabalken (ibid) hänvisar till. De flesta handlingar på internet sker utan föräldrars insyn och kontroll bland annat för att ungdomar använder sig av sin mobiltelefon så många timmar per dagen att det skulle vara ett omöjligt uppdrag att bevaka. Som alternativ till övervakning och kontroll föreslår Dunkels (2021) att föräldrar engagerar sig i sina barns nätliv genom att tänka på det som de skulle ha tänkt/tänker på barnens analoga liv. På så vis, menar Dunkels (ibid), kan den negativa laddningen kring skärm minska. Hon föreslår att föräldrar ska fråga barnen hur de har haft det på nätet, i syfte att ha en dialog kring barnets digitala liv och på så vis ta sitt föräldraansvar, detta i jämförelse med att försöka *kontrollera* så att barnet inte skriver något kränkande till någon eller utsätts för något jobbigt online. Dunkels (ibid) resonerar kring hur flera företag säljer säkerhetspaket i syfte att skydda barn och unga från oegentligheter på nätet, men att detta ofta är en falsk trygghet.

Ybarra & Mitchells (2008) drar genom sin forskning slutsatsen att det inte är digitala (och kanske kostsamma) säkerhetspaket, eller ens de sociala medierna i sig som man ska fokusera på om man vill minska barns utsatthet på nätet. Utsatthet i form av nätmobbning och oönskade online-kontakter. Istället bör man fokusera på att stötta och hjälpa barn i psykosocial utsatthet i både analoga och digitala miljöer (ibid). Ybarra & Mitchells (ibid) forskning har även visat att de vuxna som utsätter barn och unga för sexuella förslag och utnyttjande online oftast inte, så som de menar en allmän föreställning är, ljuger om sin ålder och avsikt. Dessutom sker enbart en liten del av de övergrepp som sker via internet via sociala

medier då de flesta förövare i dessa fall är personer som barnet/ungdomen känner i verkliga livet.

2.3 Ungas identitetsutveckling

Dunkels (2021) frågar sig varför det är så viktigt för unga människor att lägga ut bilder på nätet trots att vuxenvärlden historiskt sett har varnat för detta sedan den tekniska möjligheten för gemene internetanvändare att lägga ut bilder skapades. Hon resonerar kring att det nu och tidigare har och är viktigt för unga i sitt identitetsskapande att prova olika uttryck och testa hur andra reagerar på det. Detta har sociala medier gjort möjligt på ett brett plan. Dunkels (ibid) resonerar vidare att det faktum att personer med onda avsikter får tillgång till detta möjligen är jämförbart med att vistas i offentliga miljöer över huvud taget, vilket de flesta av oss gör dagligen. Dunkels (ibid) har även riktat uppmärksamhet mot sex, unga och internet och menar att det har fått ett oproportionerligt stort utrymme i debatten som något negativt. Hon jämför med Ungdomsmottagningarnas hemsida, UMO.se, som är en hemsida som riktar sig till ungdomar och som är faktagranskad av professionella inom bland annat hälso- och sjukvården. Där står att läsa fördelar som finns med sexuella aktiviteter via internet. De nämner till exempel att det inte finns risker för att bli gravid eller att få sexuellt överförbara sjukdomar, att det är lättare att känna sig bekväm och trygg när man kan välja var man ska befinna sig rumsligen, samt att det är lättare att träffa nya människor (umo.se 2023).

2.4 Psykiatriska diagnoser och tillstånd

Även om man kan göra mycket mer än att spela på sin smartphone så kopplas användandet av smartphone ofta ihop med onlinespelande av olika slag. Av den anledningen är det av intresse för studien att titta på hur man kategoriserar och urskiljer vardagsbruk av skärmar i allmänhet från bruk som av olika anledningar kan anses vara skadligt. De senaste årens utveckling av digitala verktyg för nytta och nöje har lett till olika utmaningar i samhället och i ett led att kategorisera och särskilja skadligt bruk har både World health organisation (WHO) och American Psychiatric Association (APA) tittat på dataspelande utifrån ett diagnosperspektiv. Vad gäller smartphoneanvändande finns inget liknande i de diagnosmanualer som används idag världen över. Beskrivningarna och kriterierna för överdrivet onlinespelande i både ICD11- och DSM-5-manualerna påminner på flera ställen om de kriterier som finns för substansmissbruk. I ICD, den 11 upplagan som kom 2020 beskrivs *Gaming Disorder* som ett digitalt spelande som tar över en stor del av ens tid och prioriteras framför andra aktiviteter vilket i slutändan får negativa konsekvenser för individen (WHO 2023). I DSM-5 från 2013

beskrivs *Internet Gaming Disorder* som ett tillstånd som behöver studeras mer innan det kan klassas som en diagnos. Tillståndet beskrivs som att man ska vara mycket upptagen med att spela, ha abstinensbesvär när man inte kan/får spela, prioritera spel framför andra aktiviteter, spela trots att det innebär negativa konsekvenser mm (psychiatry.org 2023).

2.5 Rädslan för att vara utan sin smartphone

Nomophobia är ett allt mer använt begrepp även om det (ännu) inte nämns inte i någon av diagnosmanualerna ovan. Nomophobia beskrivs dock i ett par vetenskapliga studier och står för rädslan att vara utan sin mobiltelefon eller inte kunna använda sin mobiltelefon på grund av till exempel batteriet är urladdat, mobildata slut, wi-fi-anslutningen bruten (cambridge dictionary 2023). En spansk forskargrupp (Ramos-Solos m fl. 2021) har tittat på fenomenet hos spanska ungdomar i åldern 12-16 i en kvantitativ studie. De har brett ungdomarna att ta ställning i förhållande till påståenden som (fritt översatt från engelska) lyder till exempel ”när jag mår dåligt tar jag upp min smartphone och då mår jag bättre”, ”jag tittar vanligtvis på min smartphone även om jag är med vänner och familj”, ”jag kan inte gå ut utan min smartphone. Om jag glömmer den går jag tillbaka och hämtar den” (Ramos-Solos m fl. 2021, s 22). De tillfrågade ungdomarna har fått skatta sig på en skala mellan 1 och 5 där de uppskattade poängen läggs samman till en summa varifrån de drar slutsatser. De har gjort uppdelningen *low risk*, *moderate risk* och *severe risk* och kommit fram till att drygt 5% av de tillfrågade ungdomarna har en *severe risk* (allvarlig risk) att utveckla nomophobia. Denna grupp beskriver bland annat att de vuxna i deras omgivning ofta blir arga på dem för att deras smartphones får så mycket av deras tid. Forskarna har sett skillnader mellan pojkar och flickors smartphoneanvändande och de har sett att det finns en signifikant könsskillnad där flickor är överrepresenterade när det kommer till nomophobia.

3. Tidigare forskning

I detta kapitel redogörs för vilken aktuell forskning som finns relaterat till det fält jag vill undersöka med de forskningsfrågor jag valt ut. Generellt kan sägas det finns en del forskning på smartphonerelaterade ämnen i stort. Dock har jag inte funnit någon studie som undersöker unga smartphoneanvändares relation till sin smartphone, eller hur de upplever att de vuxna i deras omgivning ser på deras användning eller om och hur regelsättning har någon typ av inverkan på relationen.

3.1 Smartphonen i klassrummen

Forskarna Ott, Grigic och Hård af Segerstad (2017) har i en studie använt sig av fokusgrupper och enkäter för att ta reda på ungdomars syn på mobiltelefonanvändning i skolan. De har vänt sig till elever i åldern 16 till 19 år. Artikeln har fått namn efter en av respondenternas uttalanden och heter ”It must not disturb, it’s as simple as that” – mobiltelefoner i klassrummet behöver inte vara störande för undervisningen. När forskarna gjorde studien lät de alla de elever som skulle delta i fokusgrupper att läsa en kort debattartikel från en kvällstidning. Detta för att forskarna tyckte att det debattinlägget speglade den allmänna debatten om mobiltelefoners vara eller icke vara i klassrummet. Den går i korta drag ut på att debattören uttrycker att han tycker att det inte borde råda några tvivel kring att lärarna ska samla in mobiltelefoner och att ett förbud mot mobiltelefoner borde vara självklart under lektionstid. Klassrummen ska enligt debattören vara en mobilfri zon. Debattören riktar kritik till att alla politiker inte är överens med honom om detta.

Några av Otts m fl. (2017) respondenter som har svarat menar att de störs av det när de märker att någon inte är mentalt närvarande utan sitter och arbetar med privata appar. Andra respondenter menar att det är mer störande om lärarna samlar in mobiltelefonerna eller konfiskerar dem eftersom det då är än svårare att koncentrera sig på den undervisning som pågår eftersom tankarna är på mobiltelefonen som de inte har tillgång till just då. Några menar att om alla har sina mobiltelefoner och är upptagna med dessa så är det tyst i klassrummet och därmed studiero -vilket i sig är något som Skolverket trycker på som en viktig faktor till att ge möjlighet för eleverna att nå sina mål. En fördel med att använda mobiltelefoner i klassrummet som de fått fram i sin studie är att man kan använda mobilen för att snabbt och lätt ta reda på kunskap och därmed utveckla lärandet ytterligare. Forskarna drar paralleller till den ryske psykologen Vygotskys idéer som ofta används i undervisningssammanhang. Vygotsky menar att vi människor hela tiden är på gång att ta till oss kunskaper (Säljö 2010), att lärandet sker hela tiden i en dynamisk process. Vygotsky använder termen *zone of proximal development* (ibid). Denna zon, utvecklingszonen, är avståndet mellan det som individen kan lära av sig själv och det som till exempel en elev kan lära tillsammans med en vuxen. Ott m fl. (2017) menar att när eleverna har smartphonen tillgänglig på lektionerna så kan de ta sig längre i det egna lärandet med hjälp av smartphonen och söka stöd hos läraren först när de uttömt de egna möjligheterna till fördjupat lärande. Att använda sig av en debattartikel som underlag och låta unga kommentera och reagera på den är ett intressant grepp som i sig är intressant för min studie – där respondenterna visserligen inte

får läsa en artikel, men väl reagera på deras upplevelser om omgivningens syn på användandet och hur de ser på den i förhållande till relationer mellan dem och vuxna i skolan och hemma.

3.2 Före och efter mobilförbud

Beland & Murphy gjorde 2016 en studie i fyra engelska skolor där de mätte skolresultatet för elever före och efter ett införande av mobilförbud i de respektive skolorna. Hänsyn togs till hur väl förbudet efterlevdes efter att lärarna hade skattat detta. Förbudet såg nämligen olika ut på olika skolor då man på vissa skolor fick lämna från sig sin telefon när man gick in på skolan medan man på andra skolor ombads ha telefonen på ljudlös under lektionstid och därmed inte kontrollerade förbudet på samma sätt. Forskarna (ibid) tog också hänsyn till att det var svårt att mäta hur mycket eleverna verkligen använt sig av mobiltelefoner innan förbudet infördes, men menade att det sannolikt är distraherande även när andra personer i klassrummet använder sig av sina mobiltelefoner – vilket visserligen är tveksamt om man jämför med studien av Ott m fl. (2017) där det framkom att ickeförbud kan leda till ett mer studierofullt klassrum. Vidare förde man diskussionen kring huruvida elever (och deras föräldrar) sade upp sin plats på skolor med mobilförbud eller undvek att välja dessa skolor av det skälet. Några tendenser till detta såg forskarna (Beland & Murphy 2016) inte heller. Det resultat de fick fram var det att skolresultaten blev bättre efter införandet av förbudet för en elevgrupp, nämligen de som innan förbudets införande hade låga resultat. På de elever som hade goda resultat före förbudet var resultatet inte signifikant förändrat i någon riktning efter att förbudet etablerats. Beland & Murphy (ibid) resonerar därför kring om mobilförbud kan tänkas vara ett sätt att minska klyftan mellan de elever med goda studieförutsättningar och de elever med sämre, men eftersom det även finns fördelar med mobiltelefoner i klassrummet så är det enligt Beland & Murphy (ibid) en given konsekvens av resultatet. Här tittar forskarna på före- och eftereffekter och studieresultaten i förhållande till detta. De berör inte relationerna mellan lärare och elev i sin studie, men tillhandahåller statistik kring hur elever kan påverkas och också vilka elevgrupper som påverkas. Beland & Murphys (ibid) studie visar ett exempel på hur regelsättning eventuellt kan inverka på skolresultat. Eftersom jag också tittar på regelsättningens konsekvenser, om än ur ett annat perspektiv blir denna studie relevant för mig. Som med mycket annat är det svårt att helt och hållet översätta en studie till svenska förhållanden eftersom de svenska skolförhållandena på det hela taget skiljer sig från andra.

Forskarna Kessel, Lif Hardardottir och Tyrefors gjorde därför 2020 en replikering av Beland

& Murphys (2016) kvantitativa studie där de undersökte hur förhållandena såg ut i just en svensk kontext. Kessel m fl. (2020) pekar på att Sverige alltid varit ett land som legat i framkant när det gäller investeringar i digitala verktyg i skolan, vilket också har bidragit till att det ansetts extra intressant att studera förhållandena här. Kessel m fl. (ibid) har tittat på högstadieelevers användning av mobiltelefoner och har jämfört skolprestationer för elever efter mobilförbudinförande och elever som inte haft mobilförbud under skolgången. Som mätverktyg för skolresultaten har de använt sig av de nationella proven som är obligatoriska i grundskolans tredje, sjätte och nionde årskurs. Kessel m fl. (2020) ser till skillnad från Beland & Murphy (2016) ingen signifikant skillnad på skolresultaten före och efter införandet av mobilförbud i de skolor som de har tittat på.

3.3 Smartphonen som positiv distraktion vid insomningssvårigheter

Ett ämne som jag upplever omdebatterat är skärmars närvaro under och i samband med sömn. Kanske specifikt för ungdomar. Även om jag inte undersöker faktiska konsekvenser av själva smartphoneanvändandet i min studie utan mer vilka reaktioner och konsekvenser på grund av det som uppstår så är det relevant att ta del av färsk forskning som tangerar ämnet.

Exempelvis denna nyligen publicerade artikel där man har tittat på ungdomars skärmaktiviteter som hjälp för att distraheras från negativa tankar vid sänggående (Daniels m fl. 2022). Studien som är gjord på ungdomar i åldern mellan 12 och 18 år i Australien har även kopplingar till Sverige genom att en av forskarna i gruppen kommer från Örebro universitet. På flera svenska och utländska vårdsiter, exempelvis 1177.se, ges rådet att man för att skapa förutsättningar för en god sömn, ska undvika att titta på skärmar i anslutning till sänggåendet. Motiveringen är att kroppen inte känner den naturliga tröttheten lika lätt som den annars gör. Forskarna (Daniels m fl. 2022) menar att det som det finns evidens för när det gäller sömn och skärm är att skärmanvändande ofta försenar sömnen och då indirekt påverkar genom att den gör att man sover färre timmar än vad man annars förmodligen hade gjort.

Tendensen att se skärmar som en faktor som orsakar sömnproblem hos unga var ett av skälen till att forskargruppen ville titta närmare på hur ungdomarna upplever företeelsen. Forskarna beskriver att det sedan tidigare är belagt att det finns en koppling mellan rapporterade sömnsvårigheter och skärmanvändande, men att det skulle ha effektriktningen som innebär att sömnsvårigheter leder till skärmanvändande som i sig kanske har en positiv effekt när det gäller distraktion från negativa tankar och aktiv känsloreglering var en ny koppling.

Ungdomarna i studien har även tillfrågats vilka moment av skärmanvändning som har bäst effekt när det gäller distraktion och känsloreglering.

Daniels m fl. (2022) studie är en så kallad mixed-methodstudie där man har använt sig av kvantitativa metoder för att plocka fram statistik och kvalitativa metoder för att tillfråga ungdomarna bland annat vilka appar de använder och hur de motiverar användningen av dessa. 631 ungdomars svar har analyserats. Bland de ungdomar som svarat ja på frågan om de har sömnproblem var andelen som sade sig använda sig av skärmaktivitet som distraktion från negativa tankar och känsloreglering högre än bland övriga ungdomar. Detta resultat, menar forskarna (ibid) motiverar att fundera kring de ofta förekommande råd kring att inte använda skärmar när man ska sova som ges. Ungdomarna beskriver skärmanvändningen innan insomnande som dubbel. De menar att det både kan liknas vid ett beroende och en bra rutin vid sänggående och vi vet inte om ungdomar skulle somna tidigare om de inte använde sig av skärmar. Laboratoriestudier har inte kunnat bevisa detta. Smartphones var den vanligaste skärmen som användes, och i andra hand Ipads/läsplattor. Detta med anledning av att där finns de appar som ungdomarna tycker om att använda sig av. Några ungdomar använde oftare spelkonsoler med motiveringen att de där kunde ha social kontakt med de de ville ha kontakt med och att spela var i sig effektivt för att distraheras från det som händer runtomkring. De appar som mest frekvent användes var Youtube, där motiveringen vara att det lugnar och roar. Meddelandeappen Snapchat var populär genom att man kan ha kontakt med andra där, och några använde sig av musikappar i lugnande syfte. Denna studie är intressant för min studie av flera anledningar. Bland annat så strider dess resultat mot de råd som generellt ges kring sömn och skärm. I och med att man i studien har tittat på flera olika aspekter av vinster och nackdelar med skärmanvändande vid läggning har man fått ett mer nyanserat resultat. En stor förtjänst med studien är att man även här faktiskt har ställt frågor till ungdomarna som har fått möjlighet att nyansera användandet och därmed ge studien ett större djup och i förlängningen förhoppningsvis bättre förståelse för ungdomarnas skärmanvändande.

Rennstam & Wästerfors (2015) menar att man inte i en kvantitativ studie kan göra anspråk på att så att säga göra ungdomarnas röster hörda, dock, och det tycker jag är tydligt med ovan nämnda studie, blir perspektivet ett annat och resultatet bredare här. Den negativa effekt skärmanvändande kan ha och sägs ha ställs jämte att som ungdom ha hittat en strategi för att skingra negativa tankar och kanske därmed göra insomnandet snabbare. I min problemformulering har jag med frågan hur ungdomar ser på sitt eget användande av sin smartphone, och resultatet från denna studie bygger på mina tolkningar av ungdomars

uttalanden om sitt användande.

3.4 Barn och ungas nätstrategier

Elza Dunkels har skrivit mycket om svenska barn och ungas internetanvändning. Hon har inte som jag specifikt tittat på smartphoneanvändning utan på allt barns och unga gör online, men eftersom smartphoneanvändning är en del av det så blir det relevant. I sin avhandling från 2007 – ”Bridging the distance – childrens strategies on the internet” har hon undersökt ungas internetvanor och tankar kring användning av internet i allmänhet och sociala media i synnerhet. Avhandlingen bygger på intervjuer som hon har gjort med ungdomar i åldern i åldern 11 till 13 år. Intervjuerna har hon gjort online via chat, dvs hon och ungdomarna har skrivit till varandra i realtid men utan att se varandra. Som en del i Dunkels (ibid) etiska övervägande var det att respondenterna faktiskt kunde dra sig ur intervjun exakt närsomhelst genom att stänga ner chatten, till skillnad om man befann sig i samma fysiska rum. Då kan det förmodligen upplevas svårare att lämna rummet, även om man hade velat. Detta i sig är en av de fördelar med internet som Dunkels genom sin forskning framhåller som positivt.

Avhandlingen är 16 år gammal och Dunkels har sedan den färdigställdes uppdaterat sig på ämnet och skrivit boken ”Vad gör barn och unga på nätet?” (Dunkels 2021a) som först gavs ut 2007 men som sedan har reviderats ett par gånger samt ”Skärmstark – handbok för vuxna om unga och skärmar” (Dunkels 2021b). Dunkels (2007) menar att hon vill låta de ungas röst höras kring fenomenet och lyfta fram de strategier de själva har skapat och använder sig av. Hon använder sig av Prenskys (2001) begrepp och skiljer på *digital natives* och *digital immigrants*, där ungdomarna hon använt som respondenter är *digital natives* och har kommit fram till att vuxna inte förstår det som barnen och de ungas perspektiv på internet. I varje fall var det så när studien ägde rum. Dunkels (2007) ställer frågor till barnen kring vad de tycker är internets negativa sidor och undersöker vilka strategier de har utvecklat själva eller tillsammans med vuxna för att vara säkra på nätet. Dunkels (ibid) har kommit fram till att det finns många strategier, och att de flesta är utvecklade utan vuxnas inblandning. Hon tar som exempel en ungdom som har en rutin kring några testfrågor rörande smink som ungdomen ifråga utgår från att en äldre man som utger sig för att vara en jämnårig tjej inte kan kommunicera trovärdigt kring.

Dunkels beskriver vuxnas oro kring internets baksidor med en ofta skenande panik, och ibland *minipaniker* som snabbt drar över men som kan skapa stor uppmärksamhet under deras den tid de är aktuella (Dunkels 2021b). Som exempel nämner hon skrönor som hon har fått

stor spridning i media, men som inte har lett till några direkta konsekvenser. Skrönor kan handla om skrämselfistorier kring dolda profiler bakom spel som har dolda agendor och leder unga på ett manipulativt sätt till självmord och den så kallade *tafsardagen* som skulle vara en dag när killar utmanades att tafs på tjejer och filma detta. Ryktet kring *tafsardagen* skapade stor oro bland föräldrar och andra vuxna (ibid). Dunkels (ibid) menar att det faktum att vuxna snabbt och starkt reagerar på den här typen av faror kan få konsekvensen att unga inte vill dela med sig av sitt onlineliv till vuxna. Barn och unga tar inte kontakt med vuxna på grund av att de är rädda för internetrelaterade förbud (Dunkels 2021b).

3.5 Nätpanik

När det gäller (moral)panik avseende ny teknik har den brittiska forskaren Amy Orben fördjupat sig i ämnet som är omfattande i sig i sin artikel; "the Sisyphian cycle of Technology Panics" (Orben 2020). Hon liknar samhällets mottagande av nya teknologiska fenomen vid *myten om Sisyfos* dvs som en sten som vi mödosamt rullar upp för ett berg bara för att se den rulla ner för andra sidan ännu snabbare när vi nått toppen och vi får börja om från början igen för att sedan se på när den åter rullar ner på andra sidan. Med andra ord lär vi oss enligt Orben (ibid) ingenting vid mottagande av ny teknologi. Trots de erfarenheter vi har av mottagande av tidigare tiders nya teknologi börjar vi om från början vid varje ny innovation. Orben (ibid) menar till exempel att trots att sådant som vi i vår närhistoria har oroat oss över gällande teknologi nu snarast roar oss vid tanken, men att vi trots det gör samma misstag igen och oroar oss för det som är nytt idag med samma intensitet varje gång något nytt dyker upp. En typ av skepticism som är inbyggd i systemet. Ett exempel som Orben (ibid) tar är 30-talets oro för hur radion sades tillfångata barnen i hemmet, framför ögonen på sina föräldrar. Det är ju definitivt något som de flesta idag skulle skratta gott åt, men det är inte omöjligt att några samtida föräldrar skulle uttala sig liknande om exempelvis sociala media eller streamingtjänster. Det vi är mest oroliga för när det gäller teknologi är hur den används till nöje och fritid och att den genom sin existens ska påverka så att i synnerhet barn och ungdomars utveckling blir ohälsosam (ibid). Amy Orben (ibid) menar att det är när det utmanar samhällets normer och värderingar som även moraliska fördömande kommer fram. Åsikterna går isär när det gäller hur beslutsfattare ska agera när det gäller ny teknik, då det är omöjligt att snabbt ta beslut gällande olika nya tekniska uppfinningar eftersom utvecklingen går i ett så snabbt tempo (ibid), att den potentiella skada som i värsta fall kan ske ska vara den som är vägledande när det gäller lagstiftning. Vissa tycker att det ska föreligga en restriktiv politik gentemot nya tekniska företeelser medan andra vill se till individen och mena att inte

alla reagerar på samma sätt på samma teknik. Orben (ibid) ser en möjlighet att man skulle kunna bryta den så kallade sisyfoscykeln om man hade mer forskning och teorier kring implementering av ny teknologi så att man kan använda sig av den när nya fenomen dyker upp. Ett annat sätt att gå tillväga för att minska paniken och bryta cykeln är att snabbare färdigställa forskning kring den specifika produkten. Det skulle man enligt Orben (ibid) kunna göra genom att dra nytta av tidigare forskning kring nya teknologiska fenomen och med kunskap om det Orben (ibid) kallar sisyfoscykeln. Då skulle man kunna nå tillförlitliga resultat snabbare och det skulle finnas underlag för beslutsfattare att ta beslut på goda grunder och cykeln skulle brytas. Orbens (ibid) studie pekar på något som på många sätt tangerar mitt intresseområde. En av mina frågeställningar är hur unga smartphoneanvändare upplever att de vuxna hemma och i skolan ser på deras smartphoneanvändande. Om man ser till Orbens (ibid) resultat och liknelse vid sisyfos-cykeln så är det rimligt att anta att vuxenvärlden och ungdomarnas uppfattning om användandet i en del avseenden krockar. Unga använder digitala tjänster främst till att roa sig och umgås och också i viss mån utbilda sig. Det är dessa områden som den största moralpaniken enligt Orben (ibid) omfattar. Enligt Orben (ibid) består en del i paniken av att vuxna oroar sig för att i synnerhet barn och ungdomar inte kan hantera den nya teknologin på ett hälsosamt sätt. Orben (ibid) pratar inte explicit om relationerna mellan ungdomar och vuxna i förhållande till regelsättning, men i sin studie framstår gapet mellan vuxna och unga som omfattande, och det i sig är intressant för mina frågeställningar.

3.6 Paradoxen med det självständiga och transparenta föräldraskapet

Det jag inte hittat när jag gått igenom tidigare forskning på området är smartphoneanvändande i förhållande till relationen till föräldrar. Visserligen är det inte relationen som ska undersökas i min studie utan ungdomarnas upplevelse av de vuxnas syn på smartphoneanvändandet, men det kunde ändå vara relevant att titta på relationerna. En del av de ovan beskrivna studierna handlar om skolan och skolresultatet och då blir det genast knutet till hur ungdomarnas syn på lärarna och övrig skolpersonal, något som också finns med i min frågeställning. Orbens (2020) studie snuddar vid det genom att visa på glappet mellan unga och vuxna. En av mina frågeställningar berör ungas tankar kring vuxnas regelsättning avseende smartphones i förhållande till relationen mellan unga och vuxna och det hänger ihop, tycker jag, med hur man ser på föräldraskap och föräldraskapets roll i vårt samhälle. En belgisk forskargrupp har gjort den studie där de har använt en föräldracommunity och gjort en diskursanalys kring föräldraskap (Geinger m fl. 2014). De har tittat både på expertråd och på hur föräldrarna

svarar varandra när de ber om så kallade lekmannaråd på communityt. En av deras slutsatser - även om de menar på att det är svårt att generalisera eftersom de inte känner till föräldrarnas bakgrund och därför inte kan avgöra om de är representativa för gruppen - är att barnets autonomi och föräldrars självständighet är viktigt MEN att det på något vis blir en paradox, eller som forskarna beskriver det *dubbelbindning* i och med att trots den förespråkade autonomin och självständigheten finns ett behov av att dela med sig av sina brister i sitt föräldraskap både till experter och lekmän - en typ av osäkerhet - vilket syns tydligt i communityt som forskarna använt sig av för att samla empiri. En slags självhävdelse med darr på rösten.

3.7 Resonemang avseende den tidigare forskningen

Man kan konstatera att många studier på ämnet har gjort med en kvantitativ ansats såsom (Beland & Murphy 2016) och den svenska replikeringen som Kessel m fl. (2020) står bakom. Att ta reda på hur det faktiskt ligger till med studieresultatet i förhållande till huruvida man förbjuder smartphoneanvändningen i skolan eller inte, är i sig viktig fakta, och jag uppskattar att det går att se siffror på hur smartphoneanvändning i skolan korrelerar med studieresultat. I min studie kommer jag på grund av dess kvalitativa ansats förhoppningsvis kunna skönja mönster men inte se en korrelationseffekt i den meningen att till exempel A leder till B, men i en övertygelse om att både kvalitativ och kvantitativ samhällsvetenskaplig forskning behövs för att förstå resultat så tänker jag att min studie är ett bra komplement som tar upp delar som är lite svårare att mäta kvantitativt. En annan aspekt som framstår intressant i Beland & Murphy (2016) och Kessels m fl. (2020) är att resultaten skiljer sig åt mellan de olika länderna. Att resultaten ser olika ut i Sverige respektive i Storbritannien är såklart också intressant och bekräftar att konsekvenserna av smartphoneanvändande kan se och ser olika ut i olika kontexter. Dunkels (2007; 2021a; 2021b) forskning utgår från en svensk kontext, och med tanke på vilket tillvägagångssätt hon i huvudsak har haft i sina intervjuer i sin avhandling (Dunkels 2007) dvs att hon själv har använt sig av digitala verktyg för att utföra intervjuerna så har det krävts god kännedom av fältet, vilket Dunkels vid det här laget verkligen har. Otts m fl. (2017) studier liknar min i det att de har fört samtal med ungdomarna om än med en annan utgångspunkt än den jag har, men rimligen har det gett en berikande bredd i resultatet på samma vis som jag hoppas kunna få genom mina semistrukturerade intervjuer.

I min studie intervjuas varken vårdnadshavare eller lärare. Om jag hade gjort det hade det varit en helt annan studie. Detta gör dock att det enda jag kan uttala mig om är hur

ungdomarna upplever det. Därför blir Geingers m fl. (2014) inte helt relevant, men representerar en bakgrund kring föräldraskapets tendenser i tiden som rimligen speglas i ungdomarnas utsagor.

Med detta sagt tycker jag att samtliga studier som jag har tagit med i detta kapitlet är relevanta och intressanta och tar upp olika delar av det komplexa ämne som ungdomar och digitala enheter utgör. De är alla förtjänta av en fördjupning och har bidragit till en ordentlig inblick i ämnet innan jag ger mig i kast med att analysera min empiri.

4. Metod

Jag har valt att göra en kvalitativ studie. För att ta reda på det jag vill ta reda på med denna studie behövs ett tillförlitligt empiriskt underlag. Den vanligast vägen att samla empiri i kvalitativ forskning är genom intervjuer (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2016). Den kvalitativa metodens förtjänster är bland annat just den att den undersöker sådant som inte mäts med siffror (Rennstam & Västerfors 2015). Andra vinster med kvalitativ forskning är att man djupgående kan ställa frågor kring till exempel hur ett samhällsfenomen ser ut och utvecklats/utvecklas (ibid). Samtidigt har jag behövt vara försiktig med hur jag formulerar det jag undersöker. Till en början använde jag ordet *påverkar* när jag ville titta på hur regelsättning såg ut i förhållande till relationen unga smartphoneanvändare och vuxna, men blev sedan varse att det är problematiskt att använda det kvantitativt laddade ordet *påverkar*, när det är en kvalitativ studie där jag saknar såväl ambition som möjlighet att ta reda på kausala samband.

Empirin är en färskvara eftersom utvecklingen går framåt alltid, och i synnerhet när det gäller smartphones och annan modern teknologi. För att ha möjlighet att låta mina respondenter prata fritt och för att jag ska kunna ha möjlighet att utforska området vidare och inte missa viktiga teman så har jag valt semistrukturerade intervjuer. Semistrukturerade intervjuer tillåter respondenten att röra sig i olika riktningar, innehållsmässigt för att som forskare kunna följa och därmed ta reda på vad som är viktigt för respondenten (Bryman 2018). Förhoppningen med ett sådant upplägg är att få så fullständiga svar som möjligt från respondenterna (ibid). I min studie har det gjorts att jag har fått svar på mer än det jag från början hade tänkt mig, och det i sin tur har gett mig ett stort material att jobba med. Anledningen till att jag valde viss struktur i mitt intervjuande och inte enbart öppna intervjuer var att det var viktigt för mig att täcka in de tre områdena som motsvarade mina frågeställningar, nämligen synen på sitt eget

smartphoneanvändande, hur de upplever att vuxna i deras omgivning ser på deras användande och vilka tankar de har kring vuxnas regelsättning avseende smartphones i förhållande till relationen mellan unga och vuxna hemma och i skolan? Om jag hade valt en helt ostrukturerad intervju, där jag istället för den intervjuguide jag använt mig av till exempel vissa centrala begrepp att utgå ifrån så hade jag kanske fått mer varierat material, och det hade också varit intressant. På grund av studiens förhållandevis ringa omfattning kändes det dock motiverat att som forskare redan från början ta ut en viss riktning i intervjuerna och detta genom att ha en intervjuguide. Min intervjumall har jag delat upp i tre områden. Dels det egna användandet, dels regelsättning i förhållande till föräldrar och dels regelsättning i förhållande till skolpersonal.

4.1 Varför intervju?

Kritiken mot intervju som metod är att forskaren är inblandad med sina frågor och sitt deltagande i situationen, vilket skulle kunna påverka vad och hur respondenten uttrycker sig. Silverman (2013) talar om *intervjusamhället* och att det generellt finns en allt för stor tilltro inom det kvalitativa forskningsfältet kring att lita på intervjudeltagares beskrivningar av sina erfarenheter. Därför ska man om man väljer intervju som metod ägna mer tid åt analys av intervjumaterialet och inte låta respondenternas uttalande stå för sig själv okommenterat, något jag tagit fasta på. Silverman (ibid) pekar på alternativ till intervjuer där data förekommer naturligt som exempelvis observationer av olika slag, där man inte konstruerar empiri genom att ställa frågor och förvänta sig svar som då blir tillverkad data.

Barn- och ungdomsforskaren Lina Lundgren har skrivit en avhandling i barn- och ungdomsvetenskap (Lundgren 2020) där hon undersöker hur vänskap skapas i skolan. Hon använder sig av etnografisk metod där hon filmar ungdomarna och analyserar just dialogen men också övrig interaktion ungdomarna emellan från filmerna i efterhand. Filmandet är givetvis gjort efter samtycke från de inblandade. Forskaren Fanny Ambjörnsson (2004) gjorde deltagande observationer men även intervjuer med unga kvinnor i gymnasieåldern när hon gjorde sin avhandling ”I en klass för sig” som fokuserade på klass, sexualitet och genus. Båda ovan nämnda arbeten är avhandlingar där forskarna har haft god tid på sig att samla empiri. Jag väljer att nämna det här eftersom jag tilltalas av deras tillvägagångssätt och val av metod och tror att det hade passat både mitt forskningsämne och mig som forskare, men på grund av tids- och omfattningsbegränsningar anser jag det inte vara genomförbart inom ramen för uppsatsen.

Förutom intervjuer och observationer kan även dokument granskas kvalitativt, men det var aldrig aktuellt som metod i just denna studien, på grund av brist på dokument att granska, men också på grund av mitt personliga intresse för att använda mig av intervju eller observation.

4.2 Tillträde till fältet och hur jag förhåller mig etiskt till min roll

Hur man får tillträde till fältet skiljer sig åt beroende på vilket fält man ska undersöka (Göransson 2019). För en forskare som studerar exempelvis kriminalitet eller droger krävs det åtskilliga etiska övervägande bredvid svårigheterna att smälta in (ibid). Jag har arbetat som skolkurator i många år och är dessutom förälder till en tonåring, och har därmed lång erfarenhet av att både umgås och samtala med ungdomar i den åldern mina respondenter är i. Fältet är med andra ord väldigt bekant för mig. Dock *är* jag inte en ungdom och det i sig för med sig bland annat ett maktförhållande mellan mig och respondenterna. Jag har inte gjort intervjuerna på någon av de skolor jag jobbar eller har någon annan anknytning till i vardagen och det har varit viktigt att jag inte känner någon av dem eller någon av deras familjemedlemmar. Detta har gjort mitt maktövertag mindre än vad det hade varit om jag hade gjort det på min egen arbetsplats. För att hitta mina respondenter har jag använt mig av andra kuratorer som jag träffat på olika sätt under mitt yrkesliv och bitt dem om hjälp både med att hitta lämpliga respondenter och att låna ut sina samtalsrum. Mina kuratorskontakters olika placeringar avgjorde vilka skolor det blev vars elever deltog. Göransson (2019) beskriver att man ofta kan ha god nytta av en grindvakt – alltså en person som bildligt talat öppnar grindar för en in till delar av fältet man som forskare annars inte haft tillträde till. Jag har varit noga med att gå igenom förutsättningarna för deltagandet i studien och särskilt betonat vikten av att de vet att de kan avbryta sitt deltagande närsomhelst. De har skrivit under samtyckesblanketten innan intervjun startade och samtliga respondenter har fått med sig ett exemplar av samtyckesblanketten där även kontaktuppgifter till mig står. En tilltänkt respondent som hade tackat ja till deltagande vid ett personligt möte på elevens skola där vi bytt kontaktuppgifter och avtalat tid två veckor senare. När jag väl installerade mig i det av kuratorn lånade rummet vid den avtalade tidpunkten och sms:ade hen att jag var på plats så valde hen att meddela per sms att hen inte avsåg dyka upp. Vid ett intervjutillfälle fick jag veta av kuratorn som förmedlat kontakten att respondenten ifråga nyligen deltagit i en intervju på tv som gjorts på skolan. Detta hade hen senare ångrat och kuratorn hade hjälpt hen att kontakta reportern för att meddela detta. Detta hade jag med mig vid vårt samtal och var extra noggrann med att informera hen om att hen hade möjlighet att avsluta deltagandet

närsomhelst. Vid mina möten med respondenterna har jag berättat att jag arbetar som kurator till vardags, men att jag träffar dem i egenskap av student. Detta i kombination med proceduren kring samtycke, underskrift mm upplevde jag hade stor inverkan på att förstå sammanhanget och skapa en förtroendefull relation. Vid några tillfällen var kuratorn som kände eleverna med när jag introducerade mig, men jag var sedan tydlig med att det bara var jag och respondenten som skulle svara på frågorna som skulle stanna kvar i rummet. De kuratorer jag samarbetade med var också väldigt tydliga gentemot respondenterna med att deras uppgift var att förmedla kontakten och att de inte hade något att göra med vad som sades i rummet när de hade gått därifrån. På en skola hade informationen om min närvaro spritt sig bland eleverna och en ytterligare elev hörde av sig till min kuratorskontakt på skolan och ville delta i studien. Detta passade bra, eftersom jag just då behövde ytterligare en respondent. Alla respondenter fick en chokladkaka efter avslutad intervju. Detta visste de inte i förväg. Anledningen var att jag ville visa min tacksamhet för att de gett mig av sin tid och sina tankar. Tackgåvan fungerade också som en slutlig markering på att det inte var ett vanligt kuratorssamtal.

4.3 Urval

Eriksson-Zetterquist & Ahrne (2016) menar att det inte finns några tydliga regler kring att göra urval när man arbetar med kvalitativa intervjuer som empiriinhämtningsmetod. Det som är viktigt är att det redogörs för hur man gjort och hur man som forskare har tänkt. Min väg in på de olika skolorna från vilka jag rekryterat respondenter har ju varit kuratorerna. Ett sätt att hitta respondenter är att använda sig av ett snöbollsurval, dvs intervjua en person och genom denna få tips om andra potentiella respondenter. Bristerna med ett sådant tillvägagångssätt i mitt fall enligt Eriksson-Zetterquist & Ahrne (ibid) är att man skulle riskera att få en relativt ensidig syn på företeelsen eftersom samtliga respondenter har någon typ av koppling till varandra och därför kanske har varit med om eller står för liknande åsikter. Vid ett tillfälle som jag nämnde i förra kapitlet hittade jag en respondent genom en annan. I övrigt har jag använt mig av ett bekvämlighetsurval där jag har tagit de respondenter som enligt min kontakt på skolan varit tillgängliga. Jag hade turen att ha kontakt med flera olika kuratorer som jobbar både i gymnasieskolan och på grundskolan i olika kommuner. Det ger inte ett för befolkningen representativt urval men väl en större chans att jämföra och hitta likheter som inte är slumpmässiga eller som har att göra med att jag rör mig i ett visst geografiskt område, eller kring en specifik kultur, unik för just den enskilda skolan. De olika skolorna jag besökte ligger i olika kommuner och i olika områden socioekonomiskt sett. Även om jag inte har ett

klassperspektiv på min studie så kan det ändå vara av vikt att nämna. Ramos-Solos m fl. (2021) såg i sin studie om nomophobia att kvinnliga smartphoneanvändare hade en större tendens än manliga att *drabbas* av nomophobia. Denna kunskap fick mig att fundera på att kanske bara använda mig av kvinnliga respondenter och snäva in forskningen ytterligare. Jag valde efter ett tag ändå att vända mig både till unga män och till unga kvinnor i min studie och även om det inte var något krav jag hade så blev könsfördelningen jämn.

4.4 Etiska överväganden

I Vetenskapsrådets dokument "God forskningssed" (Vetenskapsrådet 2017) betonar man att de individer som deltar i forskningen ska skyddas från kränkningar samtidigt som en potentiellt liten risk för obetydlig skada inte ska hindra forskaren att utföra sitt arbete. Dessa intressen bör man som forskare hela tiden väga mot varandra (ibid). I Vetenskapsrådets dokument formuleras att:

I snäv mening är kraven på god vetenskaplig kvalitet uppfyllda av forskning som ger nya kunskaper, uppenbarar aldrig tidigare kända förhållanden eller kastar ett nytt ljus över tidigare kända företeelser och relationer – den ger oss mer tillförlitliga kunskapskartor att navigera efter än de vi tidigare har haft. (Vetenskapsrådet 2007 s 16)

För att minimera risken att någon minderårig ska uppleva sig kränkt eller illa till mods av min intervju vore det såklart enklast att avstå från att intervjua minderåriga över huvud taget. Men min förhoppning och mitt mål med min studie är att jag ska få ny och användbar kunskap som i slutändan förhoppningsvis kommer att gagna själva målgruppen genom att jag tar reda på mer kring hur förhållandena inom mitt forskningsområde ser ut.

Källström Cater (2016) menar att man för att få barnens perspektiv och hur de erfar och tänker om vissa företeelser så måste de tillfrågas. Det är även min egen övertygelse och det har jag tagit fasta vid. Något annat sätt än det att ställa frågorna direkt till målgruppen har jag inte för handen om jag på ett hyfsat effektivt sätt ska få fram ungdomarnas perspektiv. Observation skulle kunna vara ett alternativ, men etiskt är det inte bättre än intervjuer. Etikprövningslagen (Lag 2003:460 om etikprövning för forskning som avser människor)

anger i sin 18:e paragraf att forskning som avser unga över 15 år som förstår vad forskningen innebär för hens del själv kan samtycka till deltagandet. Tekniken går framåt i ett rasande tempo. Om vi helt undvek att fråga unga kring deras upplevelser så skulle vi missa en massa viktig information, tänker jag, och det i sig är inte försvarbart sett från de ungas perspektiv. Dock finns en del att tänka på kring just intervjuandet av minderåriga. Källström Cater (ibid) nämner till exempel risken att som vuxen intervjuare se på barn ur ett kulturellt etnocentristiskt perspektiv. Dvs att utgå från vårt perspektiv och den kunskap vi i egenskap av vuxna besitter, och som vi anser vara neutral i förhållande till barnets erfarenheter. Maktövertaget vuxna har gentemot barn (ibid) spelar stor roll, något vi hela tiden behöver vara medvetna om. Det finns en uppfattning om ett ideal att barn ska lyda vuxna både i hemmet och i skolan och detta gör det än mer viktigt att förvissa sig om att det barn som intervjuas känner till förutsättningarna, möjligheten att tacka nej eller avbryta intervjun utan negativa konsekvenser osv.

Sohlberg & Sohlberg (2019) menar att det forskningsetiskt är extra känsligt och att det är av betydelse vilken typ av frågor som man ställer till barn. Eftersom min intervju är semistrukturerad så finns såklart möjlighet för respondenterna att prata om vad de vill kopplat till temat men jag kommer inte att ställa frågor till exempel kring vilka appar de använder, *vem* och *vilka* de har kontakt med på nätet eller ställa frågor om eventuell utsatthet på nätet mm utan enbart be om tankar kring själva användandet av smartphonen, hur ungdomens tankar är kring det och hur de ser på regelsättningen i förhållande till relationen mellan unga och vuxna.

Vetenskapsrådet (2017) framhåller att människan vill se och förstå samband, och därför är den typ av forskning som jag vill ägna mig åt något som skulle kunna ge en djupare förståelse för fenomenet *unga smartphoneanvändare*. Dock är det innan studien är klar, publicerad och läst svårt att veta vilken betydelse den skulle kunna ha för ungdomarna i målgruppen. Vetenskapsrådet (ibid) betonar vikten att väga riskerna som forskningen innebär mot vinsterna som den nya kunskapen ger och skriver att man då alltid börjar på minus eftersom om inte vet annat än att forskningen tar mycket tid – både från forskare och respondenter.

4.5 Forskningskrav och säkerhet för respondenterna

Göransson (2019) skriver om forskningens huvudkrav indelade i fyra delar; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. För att

mina respondenter ska känna sig trygga med att delta i studien behöver de först och främst känna till vilket syfte som finns med min studie. De behöver även bli informerade personligen av mig och också få skriva under ett samtyckesdokument där de försäkrar att de på frivillig basis deltar i studien. Där blir de också informerade om vad min studie syftar till och hur deras deltagande kan komma att påverka den. På så vis tillgodoses samtyckeskravet och informationskravet. Genom att i samma dokument beskriva vad min insamlade data kommer att användas till, och betona att det enbart kommer att användas till den beskrivna studien gör att nyttjandekravet tillgodoses. Konfidentialitetskravet behöver en lite mer genomtänkt plan. Vissa forskare använder sig av pseudonymisering för att kunna koppla ihop de olika respondenternas svar (Vetenskapsrådet 2017). Detta är oftast aktuellt i longitudinella studier där det är av vikt att se en utveckling kopplad till en viss respondent (ibid). Jag tänker att pseudonymisering, alltså att ge respondenterna fingerade namn, kan göra slutprodukten mer läsbar och det vara av vikt att kunna följa en och samma respondents resonemang på flera intervjuområden, där det är lämpligt att så sker. Konfidentialitetskravet kan behöva beaktas ytterligare vid publicerandet av vissa citat och uttalanden som skulle kunna avslöja identiteten på personen som uttrycker sig. Detta utan att det tar bort essensen i uttalandet eller citatet. Sohlberg & Sohlberg (2019) menar att det kan vara ganska lätt att förutse konsekvenserna för intervjupersonerna på kort sikt, men att man i forskning även måste ta hänsyn till de långsiktiga konsekvenserna och försöka bedöma dessa. Genom att se till att respondenterna inte kan identifieras minimerar jag därför skaderisken för deltagarna. Göransson (2019) menar att vissa detaljer är svårare att anonymisera än andra. Om alla mina intervjuer ägt rum på en och samma skola, till exempel en av de där jag själv är anställd så hade det varit lätt, även om jag fingerat namn att lista ut vilken skola det rörde sig om och därmed kanske identifiera respondenterna. Det är ett skäl av många till att respondenterna inte rekryterats från mina skolor. Respondenterna kommer från olika grund- och gymnasieskolor som ligger i olika kommuner. Att mina intervjuer gjorts i södra Sverige kan jag dock vara tydlig med eftersom det finns så pass många skolor och ungdomar här att det omöjligen pekar ut någon. Jag har som en ytterligare anonymitetsåtgärd valt att använda det könsneutrala pronomenet hen på mina studenter. Det kan anses vara opersonligt men fyller en bra funktion när det gäller avidentifiering. Givetvis hålls intervjuinspelningar och anteckningar oåtkomliga för andra än mig under studiens gång, och namnen på respondenterna finns inte där det empiriska materialet finns vilket gör det svårt att koppla namn till material. Efter det att studien är slutförd och bedömd kommer mitt material att förstöras.

4.6 Bearbetning av mitt material

Jag spelade in varje intervju och transkiberade sedan ljudfilerna till skriftliga dokument i datorn för att sedan skriva ut dem på papper. Genom att lyssna på intervjuerna noga en andra gång vid transkiberingen och sedan läsa dem åtskilliga gånger blev jag bekant med mitt empiriska material och kunde börja använda det. Jag gjorde ingen regelrätt kodning av materialet, men skrev i vissa fall en siffra i marginalen samt gjorde anteckningar och pilar beroende på vilken av mina frågor jag ansåg att svaret var kopplat till, för att jag lättare skulle hitta i materialet och inte missa några viktiga och användbara detaljer att ha med i analysen. Jag övervägde andra alternativ, såsom att göra ett kodschema, men eftersom det empiriska materialet genom intervjufrågorna härleddes till mina olika forskningsfrågor ansåg jag en ytterligare kodning kunna försvåra och komplicera analysen snarare än underlätta.

4.7 Hur vet jag vad jag mäter?

Inom den kvantitativa forskningstraditionen är validitet och reliabilitet viktiga termer när man ska ta reda på vad det faktiskt är man mäter. Frågan om validitet handlar om huruvida man verkligen mäter det som man som forskare avser att mäta (Solberg & Solberg 2019) och reliabilitet handlar om huruvida resultatet man får fram genom en studie är tillförlitligt och om det till exempel skulle komma fram samma resultat om man gjorde om samma studie (psykologiguiden.se). När det gäller kvalitativ forskning bör man såklart också titta på tillförlitlighet och fråga sig vad det faktiskt är man mäter med sina frågor. Eftersom jag inte till exempel har gjort ett tvärsnittsurval som förmodligen skulle innebära hög reliabilitet (Bryman 2018) utan baserar mitt urval främst på bekvämlighet och i viss mån snöbollsmetoden kan jag inte förvänta mig att det ska representera unga smartphoneanvändare överlag. Det är inte heller min ambition. Det är en av den kvalitativa forskningstraditionens nackdelar. Dock är det viktigt att vara noggrann med vad jag faktiskt kan mäta med de medel jag använt mig av och att vara tydlig med det. Exempelvis är det viktigt att påpeka att mina intervjuer är gjorda med ungdomar och att det handlar om deras utsagor kring föräldrarelationer och föräldrars/vuxnas syn på deras smartphoneanvändande och inte vad de vuxna ifråga faktiskt själv tycker. Det är givetvis också intressant men hör inte till denna studie. Studiens tillförlitlighet kan också sägas påverkas av att jag ställer frågor till dem som de får svara på under sittande intervju, till skillnad från exempelvis anonyma enkätstudier etc. Även det kan påverka tillförlitligheten i min studie då det skulle kunna upplevas mindre avslappnat och därmed öka risken för att respondenterna tar hänsyn till vad de tror jag vill höra. Min förhoppning är att tillvägagångssättet och mitt sätt som intervjuare ska väga upp för

de möjliga anpassningarna.

4.8 Val av teoretiskt ramverk

Teorier fyller inom samhällsvetenskaplig forskning funktionen att hjälpa oss att förstå världen utifrån ett visst perspektiv. Svensson (2016) menar att ingen teori kan förklara och begripliggöra allt och att beroende på vad man väljer att titta på i sin forskning så väljer man den teori som är intressantast att använda som analysinstrument. Forskarens utgångspunkt är avgörande för tolkningen av det empiriska materialet. Allt insamlat material går alltså via forskaren innan det blir en text där forskaren redogör hur hen ser på ett fenomen baserat på den inhämtade empirin. När man efter empiriinhämtning sedan ska sortera, reducera och argumentera för sitt material (Rennstam & Wästerfors 2016) spelar teorin roll. I det som Rennstam & Wästerfors (ibid) kallar för reduceringsprocessen ska det av materialet som ska vara med i den slutliga formen av arbetet väljas ut. De menar att det är en uppgift där man måste iakttaga försiktighet eftersom det är lätt att man som forskare plockar fram det i empirin som stämmer bäst in på forskarens egna tankar kring fenomenet. Därför måste man gå igenom det arbetet med stor försiktighet och inte missa vissa aspekter som man kan ha med för diskussion.

4.9 Min förförståelse

Sedan min socionomexamen från Malmö Högskola (numera Malmö Universitet) 2007 har jag i stort sett uteslutande arbetat som skolkurator på olika grundskolor i olika skånska kommuner. Som skolkurator har man många arbetsuppgifter på en skola och det kan variera mycket från skola till skola hur man lägger upp sitt arbete, men framför allt så ska man vara skolans psykosociala expert och driva elevhälsans psykosociala del. Det innebär bland annat samtal med elever, konsultation kring psykosociala frågor till övrig personal och att ta tillvara kunskap kring elevers psykosociala situation (Skolverket, Socialstyrelsen 2016). Att arbeta med ungdomar så länge har gett mig en förförståelse utöver rent teoretisk kunskap hur livet kan te sig i tonåren. Just nu har jag även själv en dotter på 16 år, vilket ger en ytterligare dimension till min förförståelse för ungdomars villkor och samtid. Hur min förförståelse påverkar mig i min forskning är svårt att förutse. Mitt väletablerade intresse för ämnet har sannolikt en positiv påverkan på hur mycket respondenterna väljer att dela med sig av. Det faktum att de vet att jag arbetar i skolans värld gör också att de förstår att en förförståelse faktiskt finns, vilket i sig kan öka benägenheten att lägga ut texten på ett för empirin gynnsamt sätt, men självklart kan min förförståelse också påverka negativt genom att jag drar

slutsatser innan jag hört vad respondenterna har kommit fram till och att detta gör att jag inte lyssnar in eller uppmuntrar redogörelser som inte går i linje med den uppfattning jag på grund av min förförståelse har. I samtal med ungdomarna försöker jag vara medveten om min förförståelse och både svårigheterna och förtjänsterna med den, så att den ska ha så liten negativ inverkan i intervjusituationen och i empirin.

Under mina år som kurator har jag sett förändringar på nära håll. Teknisk utrustning har blivit mer och mer vanliga i skolkontexter. Från att skolorna haft datorsalar för utskrift och renskrivning har nu de flesta elever, åtminstone på högstadiet, tillgång till en personlig digital enhet, tillhandahållen av skolan. Och inte bara har tillgång till, utan förväntas använda sig av de kommunikationskanaler som finns där för inlämning av uppgifter, inhämtande av material och dessutom finns de flesta läromedel digitalt. Parallellt med detta har givetvis tekniken utvecklats även på elevernas, och vuxnas privata arenor. När jag 2007 började arbeta som kurator var det tydligt att konflikter som skedde online inte ansågs ha på skolan att göra utan de fick man sköta på sin fritid. Så är det inte nuförtiden utan vi skolpersonal arbetar med alla typer av konflikter mellan elever och stöttar de i de sociala bitarna såväl i verkliga livet som online.

Under de senaste åren har jag förutom det skolkuratoriva arbetet även arbetat med föräldrastöd i grupp i enlighet med metoden ABC som står för ”alla barn i centrum”. En av flera vinster med dessa träffar är att föräldrar får möjlighet att prata med varandra om aktuella bekymmer kring sina barn och få möjlighet att tillsammans titta på olika sätt att hantera svårigheter i föräldraskapet. Metoden erbjuder olika tips och strategier som är tillämpbara i olika knepiga föräldrasituationer, men även erfarenhetsutbytet är en del av vinsterna med stödgruppen och där kommer alltid upp olika dilemman som tangerar skärmanvändande och bekymret att som vissa föräldrar upplever det – konkurrera med skärmen. ABC vänder sig till föräldrar till barn i åldersspannet 3 till 12 år. I träffar med föräldrar är skärmtid och vad som görs på skärmen i stort sett alltid ett aktuellt ämne. Det i sig har ökat min förförståelse gällande föräldraperspektiv. Dock är det stor skillnad i ålder och utveckling mellan en 12-åring och den 15-18-åringar jag har intervjuat i min studie. Varför resultatet förmodligen hade blivit annorlunda om jag hade pratat med 12-åringar.

5. Teoretiskt ramverk

Den israeliske sociologiprofessorn Aaron Antonovsky gjorde på 1970-talet under genomförandet av en forskningsstudie ett bifynd som kom att utvecklas och användas av många teoretiker efter det. Hans huvudsakliga studie handlade om israeliska kvinnors anpassning till klimakteriet och bifyndet bestod i att en betydligt högre andel än förväntat av de tillfrågade kvinnor som svarade ja på frågan om de hade varit i koncentrationsläger ansåg sig ha en god psykisk hälsa vid studiens genomförande (Antonovsky 1987). Utifrån detta fortsatte Antonovsky (ibid) sina studier som kom att resultera i den salutogenetiska modellen. Han intresserade sig för och studerade vilka komponenter som gjorde att en människa, trots utsatthet för ibland väldigt omfattande svårigheter och stressorer, hanterar livet väl och anser sig ha god hälsa. Antonovsky fann att det fanns tre komponenter som var utmärkande för god psykisk hälsa; *begriplighet*, *hanterbarhet* och *meningsfullhet* och dessa tre tillsammans kallade han för KASAM (Känsla Av SAMmanhang). I sin bok "Hälsans mysterium" från 1987 sätter han KASAM i olika sammanhang. Bland annat diskuterar han förhållandena mellan de olika komponenterna och vilka betydelse de har var och en och tillsammans. För att kunna mäta KASAM, eller som Antonovsky (ibid) uttrycker det testa sin hypotes om den salutogenetiska modellen dvs att det finns ett kausalt samband mellan en persons känsla av sammanhang och personens hälsa - satte han ihop ett standardiserat frågeformulär. I en pilotstudie testade han begreppet genom att intervjua personer som har varit med om potentiellt traumatiserande upplevelser och mätte deras KASAM, samt lyssnade till hur de uttryckte sig kring sina nuvarande tillstånd och det trauma som passerat. Han fann bland annat att många av de som uppnådde höga KASAM-poäng ofta uttryckte sig på liknande sätt kring hur de hade gått vidare i livet trots det inträffade som kunde vara allt från en nära anhörigs död, vistelse i koncentrationsläger och därmed rädsla för att mista livet, till att ha levt på flykt (ibid). De personer som hade lägre KASAM talade i termer av att vara otursförföljda, menade att de inte var rehabiliterade och – enligt Antonovsky (ibid) i fall av ytterligheter paranoida drag. Antonovsky (ibid).

5.1 De tre komponenterna

Begriplighet handlar om att uppleva de stimuli man omger sig med som just begripliga genom att de förekommer i en struktur som är sammanhängande och tydlig i jämförelse med motsatsen som då skulle vara mer eller mindre kaos (a a). Komponenten *begriplighet* relaterar till förutsägbarhet och att förlita sig på att den struktur som finns kommer att bestå i någon

form, och att man har en förmåga att bedöma verkligheten och har en tilltro till sin egen förmåga.

Hanterbarhet handlar också om en tilltro, men en tilltro till att det finns resurser som kan användas för att hantera de situationer som uppstår i livet. Det kan vara resurser som man själv råder över, men också en tilltro till andra som står bakom resurser som angår en. Det kan vara nära vänner man litar på, ett politiskt styre, en religiös övertygelse mm. En känsla av kontroll helt enkelt och att inte se sig som offer för omständigheterna.

Komponenten *meningsfullhet* menar Antonovsky (ibid) att han betraktar som KASAM-begreppets motivationskomponent. Meningsfullhetskomponenten baseras på att man känner att det i livet, trots motgångar, stressorer etc finns en mening med att investera tid och energi. En människa som drabbas av en allvarlig motgång och som har höga poäng på meningsfullhet möter motgången och drar sig inte för att gå in i den men söker också meningen med den och gör så att säga det bästa som är möjligt att göra av situationen. För att man har höga poäng på KASAM i stort eller några av de specifika komponenterna i sig betyder det inte att man reagerar med glädje eller inte bryr sig om när olyckor drabbar en, utan det handlar om sättet att ta sig an livets motgångar och leva vidare.

I de fall man mäter KASAM framträder de olika komponenterna olika mycket. Även om jag inte ska mäta KASAM i min studie är det bra att känna till relationerna mellan de olika komponenterna. Antonovsky (ibid) menar att om man ligger jämnt högt på alla tre eller jämnt lågt så kan man konstatera att man antingen har hög eller låg känsla av sammanhang och hanterar svårigheter utifrån det – bra eller dåligt helt enkelt. Men, menar Antonovsky (ibid), hanterbarhet kräver begriplighet eftersom det är svårt att tänka sig att känslan av hanterbarhet ska uppstå i en värld som i övrigt upplevs som kaosartad. Att skattas högt på begriplighet och hanterbarhet ökar motivationen och därmed också sannolikheten för att man ska uppleva en hög grad av även meningsfullhet. Begripligheten är viktig eftersom hanterbarhet kräver förståelse för rådande situation medan om motivationskomponenten/meningsfullheten uteblir så kommer begriplighet och hanterbarhetskomponenterna inte ha någonstans att ta sig vidare. En ungdom som har lärt sig att periodvis kan hen inte lita på att den yttre strukturen hemmavid hålls uppe, men om hen har hög KASAM har hen olika vägar till handling för att hantera detta. Meningsfullheten för hen består i att hen inte ser sig som offer för situationen utan ser till de delar av livet som hen har möjlighet att påverka. På grund av att hen har hög begriplighet (strukturen i vardagen) och hanterbarhet – tilltro till omgivande institutioner som till exempel skolan, socialtjänsten och främst såklart till sin egen förmåga att påverka. Att

ungdomen kan anta aktörsperspektivet istället för att uppleva och anta att allt som sker sker utom hans kontroll.

Den KASAM man har i ungdomen är dock enligt Antonovsky bara provisorisk och kan ändras genom att stärkas eller försvagas genom inträdet i vuxenlivet. Antonovsky (ibid) tar exempel på medelklassungdomar som växer upp under förutsägbara förhållanden, med förväntningar som är rimliga för dem att uppnå. Ett lagom experimenterande med riskfyllda aktiviteter i ungdomen leder till stark KASAM även om där såklart finns undantag, såsom att fastna i beroende eller göra något annat i ungdomen som får avgörande negativa konsekvenser i jämförelse med mindre lyckligt lottade ungdomar som växer upp under förhållanden där yttre omständigheter i stort sett innebär kaos per definition.

5.2 Varför är Antonovskys teori intressant på mitt forskningsområde?

En av mina forskningsfrågor är hur unga smartphoneanvändare ser på sin egen användning av sin smartphone. I mina intervjuer har det framgått att i stort sett alla ungdomar jag har pratat med har en väldigt stark och viktig relation till sin smartphone. Under intervjuernas gång har det sedan framkommit olika och ibland samma anledningar och förklaringar till den här starka anknytningen. Anledningar som många gånger går att begripliggöras med hjälp av KASAM genom att analysera svaren och resonemangen som mina respondenter har kring just vilken betydelse smartphonen har utifrån begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet. På den tiden som Antonovsky gjorde sina studier, utvecklade sitt standardiserade frågeformulär och drog slutsatser kring kausala samband fanns inte smartphonen. Av den anledningen är det extra intressant att knyta en så pass använd teori till den moderna tekniken och den teknikens roll i ungas liv idag. Jag har inte använt mig av frågeformuläret i min studie och jag letar inte efter kausala samband utan använder bara teorin som ett sätt att förstå omständigheterna kring de förhållanden jag undersöker.

5.3 Jürgen Habermas teorier om systemvärlden, livsvärlden och kommunikativt handlande

Jürgen Habermas är en sociolog och filosof som verkade i Tyskland i mitten-slutet på 1900-talet och som ägnade mycket av sina studier till att studera det han kallar för kommunikativt handlande och kommunikativ rationalitet. Han ställer sig bland annat frågan ”hur är social handling möjlig?” (Habermas 1996), och besvarar densamma genom att bland annat

introducera begreppet livsvärld, ett begrepp som använts av flera teoretiker innan Habermas, och kommunikativt handlande (ibid). Habermas (ibid) menar att aktören som står inför en handling är en del av hur aktören tolkar sin omvärld och därifrån bedömer vilka handlingsmöjligheter som är användbara och genomförbara i den specifika situationen hen står inför. För att detta ska fungera förutsätts de olika interaktionsdeltagarna ha samma förförståelse och ett samförstånd kring hur kommunikationen ska tolkas. Samförståndet får inte ha föregåtts av någon typ av tvång. Habermas uttrycker det såhär:

Intersubjektivt delade övertygelser binder interaktionsdeltagarna ömsesidigt; den potential av grunder som är förknippad med övertygelser bildar en accepterad grundval utifrån vilken, om det är nödvändigt, en person kan vädja till den andres insikt. Habermas (1996 s 113-114).

Det kommunikativa handlandet kan ses i relation till det strategiska handlandet där det finns ett tydligt mål, en *strategi* att för att uppnå något specifikt med just det handlandet (Habermas 1996).

Begreppet livsvärld i Habermas fall är att beskriva som en typ av gemensam bas för samförståelse, livsvärldsinteraktörerna emellan. Livsvärlden står för den överenskommelse av tolkningar som krävs för förståelse av en situation där konsensus råder. Livsvärlden står därför som ett viktigt fundament för kommunikation och tolkningar (ibid).

I relation till systemvärlden som Habermas menar utvecklats i högre grad under senare tid är livsvärlden den emotionella och personliga som styrs och reproduceras av normer och värden och är komplex på så vis att den inte följer ett gängse systems regler i jämförelse med systemvärlden som är byggd på komplexa systematiska mekanismer av mer fyrkantig och formaliserad karaktär. I traditionella samhällen har livsvärlden dominerat helt (Habermas 1996, 1989). Där har man kunnat förlita sig på värden och normerna har varit de vägledande rättesnörena. I traditionella samhällen har det historiskt sett funnits maktordningar som har byggt på ålder, släktskap och informella institutioner. I moderna samhällen däremot representeras sociala relationer av andra värden såsom makt och ekonomiska medel

(Habermas 1989) som representeras av systemet eller systemvärlden. I traditionella samhällen och samhällen som är styrda av normer med tydliga regler för reproduktion av samhället i fråga definieras samhällsmedborgarskapet hos den enskilde genom denna tillhörighet. I moderna samhällen, eller som Habermas (1989) uttrycker det *societys organized around a state* (Habermas 1989 s 210) fungerar det annorlunda. Makten är formell och faktisk och makten att utformad av medborgare i samhället/staten.

Habermas (1989) menar bland annat att traditionella samhällen alltid har haft sin sociala skiktning men att det i takt med att det sociala arbetet frångår från samhällen som byggts på släktskap har det materialistiska trycket ökat och en social skiktning har uppstått i form av klasskillnader. Habermas (ibid) menar att förändringen från en livsvärldsnorm till en systemvärldsnorm också innebär någon slags sekularisering. Han menar att moral och regler skiljs från religion och verklighetens beskaffenhet.

Habermas tankar kring livsvärld i jämförelse med systemvärld och kommunikativt handlande har med samtida familjerelationer och samhällsliga relationer att göra på ett relevant sätt. Av den anledningen passar hans tankar bra i min uppsats. Familjen, som i sig inte är en homogen institution, skulle förmodligen än idag betraktas som ett sammanhang som bygger på samförstånd, oskrivna regler, traditioner – relativt tydliga normer i de flesta fall, medan skolan, arbetsplatser mm är präglade och fungerar kring ett regelverk som påverkar handlandet både i stunden och i hur man tänker och agerar kring institutionen som sådan. I min uppsats berörs både systemvärlden genom att mina respondenter svarar på frågor och resonerar kring hur vuxna i skolan förhåller sig till smartphoneanvändandet och livsvärlden genom att de resonerar gällande sina föräldrar. Habermas (1989) använder sig av begreppet kolonisering när han beskriver hur systemvärlden håller på att ta över, alltså kolonisera, livsvärlden. Den kommunala skolan tillhör en politiskt styrd organisation där varje tjänstemans befogenhet är förhållandevis precis reglerad och man jobbar på uppdrag åt den politiska nämnden som är demokratiskt tillsatt genom allmänna val. Skolan där barnen vistas en stor del av sin tid och där det också finns ett uppfostrande ansvar är alltså ett tydligt exempel på systemvärlden och barnens och personalens liv i den.

5.4 Valda teoriers möjligheter och begränsningar

Ingen teori är fullständig och kommer helt och hållet kunna förklara de mönster jag ser i det empiriska materialet. Teorins roll är dock att skapa begriplighet för mig som forskare och dig

som läsare. Att använda sig av det teoretiska ramverk jag har gjort blir också ett sätt att testa hur teorierna som sådana står sig i en så pass modern företeelse som den jag skriver om. Kan man tänka i termer av KASAM när man undersöker något som till synes bara är en liten pryl (smartphonen)? Givetvis finns där begränsningar men jag har valt att öppna upp för de möjligheter KASAM-teorin ger med utgångspunkt i hur viktig och stundtals livsnödvändig denna pryl är för många människor idag och hur då KASAM kan tänkas påverka/påverkas.

När det gäller Habermas teorier så ligger de närmre till hands eftersom jag undersöker två olika världar som så tydligt traditionellt är förknippade med livs- respektive systemvärlden enligt Habermas teorier, men givetvis begränsar teorierna också mig från att se andra möjliga mönster och kanske även likheter som hade kunnat var berikande för begripligheten. En av förtjänsterna med den här teorin är att jag är intresserad av ungdomarnas tankar kring vuxnas regelsättning och den här teorin ger ett underlag till att fördjupa sig i just den biten.

6. Analys av empirin

I detta kapitel kommer jag att presentera och analysera den empiri jag samlat in genom intervjuer med respondenterna. Jag kommer att använda mig av det teoretiska ramverk jag har valt, i syfte att bringa fram begriplighet kring de resonemang respondenterna har i förhållande till mina forskningsfrågor. Analysen kommer att vara uppdelad i tre områden där jag i första delen besvarar min första forskningsfråga kring vilken betydelse smartphonen har för unga smartphoneanvändare, i andra delen hur unga smartphoneanvändare upplever att deras föräldrar och de vuxna i skolan förhåller sig till deras smartphoneanvändande och i tredje delen vilka tankar unga smartphoneanvändare har kring vuxnas regelsättning avseende smartphones i förhållande till relationen mellan unga och vuxna hemma och i skolan. De mönster och tendenser som identifierats kommer att lyftas fram och vissa exempel som sticker ut i förhållande till den övriga empirin och som på så vis skapar en förståelse för sammanhanget kommer att belysas. Efter ett noggrant övervägande har jag valt att helt och hållet avidentifiera mina respondenter och refererar till dem utan några specifika namn eller alias för att helt och hållet utesluta risken att konfidentialitetskravet skulle äventyras. Personer av både manligt och kvinnligt kön har intervjuats men svaren är avkönade, dels med hänvisning till konfidentialitetskravet men också på grund av att fokus inte ligger på genus i mina forskningsfrågor.

6.1 Vilken betydelse har smartphonen för unga smartphoneanvändare?

Att smartphonen betyder väldigt mycket för respondenterna är genomgående i samtliga intervjuer. Smartphonen representerar struktur och trygghet. Dvs den struktur som verkar krävas för att leva sitt liv som ungdom i Sverige idag där man förväntas vara uppdaterad både gällande såväl sociala nyheter som andra händelser både lokalt och globalt. Att vara nåbar via olika kanaler för att snabbt kunna ta del av ändrade planer i såväl privatliv som jobb och skola förutsätts det också att man är. Att detta innebär en trygghet för respondenterna gestaltas bland annat genom att en respondent uppger att ”allt finns där” (i smartphonen). Smartphonen skapar en förankring i deras vardag och verkar samtidigt utgöra en stabilitet. Struktur och trygghet ihop framgår vara två viktiga delar i respondenternas beskrivningar som gör att betydelsen av deras smartphone är stor för dem. Ordet trygghet är något som flera respondenter använder men också något som tydligt finns med i resonemangen även när ordet/begreppet i sig inte explicit uttalas. Ordet förutsägbarhet uttalas inte men framkommer mellan raderna i de flesta intervjuerna. En respondent uttrycker till exempel att hen börjar gråta när hens mamma tar smartphonen från henne samt säger att hen inte kan leva utan sin smartphone. En annan respondent berättar att smartphonen är den hen använder när hen behöver hjälp genom att kontakta människor.

Den stora betydelse som smartphonen har går att begripliggöras genom KASAM-begreppet begriplighet. En av respondenterna jag pratat med som menat att smartphonen betyder allt för hen beskriver att hen använder mobilen när hen kommer hem – genom att ligga och titta på den några timmar *rakt av*, som hen säger. Efter det äter hen, tar bussen till gymmet, tränar där, lyssnar på musik och har gymkort och busskort i smartphonen vilket gör att den är med och fyller sina viktiga funktioner hela vägen till läggdags. Smartphonen, eller det som den representerar och dess funktioner, skapar ordning i livet. En av respondenterna beskriver att hen tidigare glömde saker som busskort osv, men att sedan allt finns som appar i smartphonen och den i sig används så flitigt finns busskort mm alltid med och flytet i vardagen fortgår så som det var planerat. En annan av respondenterna, som nämner att hen ofta fastnar i olika moment och glömmer av tiden så fungerar smartphonens påminnelsefunktion som ett sätt att hushålla med tiden och göra att hen kommer i tid till sina åtaganden.

Smartphonen tycks för många utgöra en bas varpå det mesta vilar. Från empirin kommer det fram att respondenterna använder smartphonen som utgångspunkt kan de sedan utforska livet och ta beslut, utföra handlingar och tänka tankar som vidgar vyerna. Från respondenternas

utsagor kan förstås att smartphonen kan hjälpa ungdomarna i stor mån att hålla de vardagliga basbehoven av ordning tillfredsställda för att sedan kunna bygga på dem med andra behov och önskemål som de har. Smartphonen verkar i flera fall vara en förlängd del av användarens hjärna och fungerar som ett exekutivt stöd som är anpassningsbart efter användaren.

Respondenterna är väl medvetna om smartphonens betydelse och uttrycker det på flera vis. En av respondenterna svarar kort och gott att smartphonen betyder *allt*, en annan exemplifierar dess betydelse genom att halvt på skämt säga att om hen hade fått välja mellan att döda sin vän och att döda sin mobil så hade hen, men med viss tvekan valt att döda sin mobil. En tredje uttrycker betydelsen genom att säga att hen "rely on" den väldigt mycket. Och just "rely on" som på svenska betyder "lita på" är talande för samtliga respondenter och representerar den stora betydelsen som begripliggörs genom begriplighetsbegreppet. Att skämta om att det är ett svårt val huruvida man ska döda en vän eller döda sin smartphone, som en av respondenterna gör, tolkar jag som en typ av insikt att man faktiskt inte utan hinder tar bort det som utgör basen och stabiliteten i tillvaron, för då blir det som finns ovanpå skakigt och instabilt. Respondenterna litar på sin smartphone och den blir en slags utgångspunkt i tillvaron. En respondent förundras över att hen aldrig har haft eller gett sig själv tillfälle att reflektera och fundera över smartphonens betydelse tidigare, men uppskattar fördjupningen som deltagandet i denna studie erbjuder.

6.1.1 När begripligheten och meningsfullheten raseras

Ibland avgör andra omständigheter användandet, omständigheter som respondenterna inte rår på, såsom att smartphonen går sönder, försvinner, är på lagning, beslagtogs etcetera, och för att ytterligare förstå smartphonens betydelse har jag låtit respondenterna resonera kring hur de upplever dessa tillfällen när smartphonen av någon anledning inte är tillgänglig. En av mina respondenter menar att obehaget när tillgången till smartphonen inte funnits på grund av reparation har varit så starkt och hen har velat försöka förklara det för sin mamma:

Det jag kommer ihåg jag sa till min mamma när jag tog sönder min mobil de senaste och den var på lagning. Jag sa att jag inte kunde leva utan mobilen.

Respondenten uttrycker att hen känner stark stress och ångest och att denna främst består i att hen inte kan kontakta sina vänner. Försöket att förklara för mamman vad smartphonen betyder för hen var ett sätt att få mammans förståelse, möjligen även för att få lite tröst av sin mamma i en tuff stund. Respondenten menade att mamman till en början inte hade förstått hur jobbigt det var för hen, men att hon med tiden började förstå vilken betydelse smartphonen faktiskt hade för hennes ungdom. På samma vis uttrycker sig den enda av mina respondenter vars förälder ibland beslagtar smartphonen. Hen säger att hen blir ”ledsen på riktigt” när hens mamma verkställer en sådan åtgärd. Hen låter sig i dessa situationer inte bli ett offer för omständigheterna. Hen letar och hittar visserligen andra vägar till att få sina behov och önskemål tillgodosedda. Hen gör detta genom att få tillgång till de digitala kanaler hen vill genom att logga in på andra skärmar som finns tillgängliga i smartphonens frånvaro, till exempel den av skolan tillhandahållna datorn. Hen gör detta för att återskapa den trygghet som frambringar meningsfullhet i hens vardag efter att den har raserats när mamman beslagtog smartphonen. Respondenten har stark tilltro till att kunna lösa situationen och hen visar prov på kreativitet för att återskapa den raserade begripligheten, medan respondenten som sökte tröst hos sin mamma snarare resignerar och låter tiden utan smartphonen vara mer som en lång väntan som består av en avsaknad av begriplighet tills smartphonen åter är användbar för henne. Detta exemplifierar även att smartphonens betydelse även kan förstås med begreppet meningsfullhet som även den raseras när möjligheten att ha smartphonen tillgänglig raseras. Meningsfullheten är KASAM:s motivationskomponent och med om man känner meningsfullhet så har man också strategier för att ta sig ur allvarliga motgångar och är kreativ inför att göra det bästa möjliga av situationen.

När begriplighet och meningsfullhet raseras samtidigt genom smartphonens frånvaro syns hos respondenterna olika sätt att försöka återuppbygga det, genom att hitta nya vägar till samma stöd i tillvaron, men hur de än väljer att göra så krävs det en stor ansträngning från dem.

När basen av någon anledning försvinner och meningsfullheten raseras blir det jobbigt. Samtliga respondenter tillfrågas kring hur det hade funkade om de var utan smartphonen under några dagar. Första reaktionen från alla är att det inte riktigt skulle funka, men för några av respondenterna öppnar det åtminstone i teorin möjligheter såsom att hitta nya sysselsättningar eller rentav som en av respondenterna beskriver det *ett nytt liv* – dvs starta om sitt liv någon annanstans – något som i teorin anses vara möjligt i en sådan situation enligt hen på grund av att det inte skulle finnas några digitala avtryck som kunde avslöja hens historia. Det mest

genomgående är dock reaktioner av något som ibland låter som desperation eller som en respondent beskriver tankarna när hens lärare omhändertar hens smartphone. Hen beskriver det såhär:

/-----/ Så när någon tar den tryggheten ifrån en så blir man lite så bara 'vad fan gör du nu'?

6.1.2 Meningsfullhet och begriplighet på bekostnad av hanterbarhet

Samtidigt som mina respondenter är medvetna om att smartphonen betyder mycket för dem kan även de reflektera över vilka konsekvenser den starka betydelsen har i det vardagliga livet. När betydelsen upplevs vara för stor – en respondent menar att den tagit över hens liv - finns en önskan och ett behov av att ge efter för känslan och låta smartphonen få det utrymme som den på något vis tar om man inte aktivt gör motstånd. Begripligheten i form av trygghet och förutsägbarhet och den upplevda frihet som kommer genom detta är för bra för att man ska göra avkall på den. På samma vis är meningsfullheten i form av motivationsstöd och förmåga att se det ljusa i tillvaron svår att släppa. Trots insikt framgår att de flesta reflekterar över en upplevd svårighet att styra sitt eget användande, vilket jag ur ett KASAM-perspektiv förstår som att uppleva komponenten *hanterbarhet* i förhållande till smartphoneanvändandet. Att begränsa sig själv som några av mina respondenter ibland försöker göra i avsaknad av andra som begränsar dem blir ett försök i den riktningen. De vill känna tilltro till sin förmåga att anpassa användandet efter situation och vilja, och ibland kan de hantera den. En respondent försöker att minska sin användning av smartphonen genom att skapa nya vanor som i hens fall är att träna mer och att eventuellt köpa en bok som hen kan läsa ur en stund varje dag istället för att använda smartphonen den stunden. Några försöker begränsa användningen på kvällen och natten och motiverar det med att de vill/behöver en bättre sömn. Empirin är komplex i och med att det tydligt framgår hur smartphonen är till hjälp i vardagen samtidigt som ett frekvent användande av smartphonen får som konsekvens att själva smartphonen dikterar villkoren och försvårar för användaren. Komplexiteten gör att meningsfullheten dominerar på bekostnad av hanterbarheten och det skapar en ambivalens hos respondenterna som helst vill ha båda delarna. Ändå accepterar de att meningsfullheten och begripligheten försvårar för hanterbarheten. I mitt insamlade av empiri har jag lagt

märke till att de nästintill uteslutande positiva beskrivningarna av smartphonens förträfflighet flera gånger följs av ett kort tillägg om att smartphoneanvändandet är ett *beroende*. En av respondenterna beskriver hur mycket hen använder sig av sin smartphone och säger att hen är nöjd med hur hen använder sin smartphone just nu och hen vill inte ändra på någonting. Ändå väljer hen lite överraskande när jag i slutet av intervjun frågar om det finns något som hen vill tillägga att hen vill tillägga att smartphonen är ett beroende. En annan respondent berättar att hens mamma brukar säga till hen att hen använder sin smartphone för mycket. Hen säger att hen förstår sin mammas resonemang eftersom hen själv upplever att det är ett beroende.

Det liknar en balansakt hos flera av mina respondenter kring hur de egentligen ser på smartphonens betydelse för dem och i förlängningen hur de ser på sitt användande. Till exempel här nedan där en av mina respondenter för en kamp kring sin egen ambivalens om huruvida hens smartphoneanvändande håller sig på en för hen okej nivå eller inte. Hen uttrycker sig såhär:

Respondent: Så självklart tycker jag det är dåligt men vi vet ju inget annat i denna generationen på det sättet.

Josefin: Vad är det som är dåligt med det då?

R: Att det har tagit över hela vårt liv, liksom.

J: Känns det så, som att det har tagit över?

R: Om man tänker efter, ja. Annars så tänker man ju inte så mycket på det. Nu har jag fått en helt annan vinkel på det. Nu när vi sitter här och pratar.

J: Ja

R: Jag har aldrig tänkt såhär långt innan.

J: Nej, jag tänker faktiskt att det kan vara lite kul med de här intervjuerna för man tänker på det på ett annat sätt. Men... hur alltså så om du skulle önska dig eller vad man skulle säga. Hur hade du velat använda din mobil då?

R: Alltså jag ser... självklart kan man ju sitta och säga att man hade kunnat göra si och så men jag, jag ser inget annat sätt för liksom mobilen är ju en del av ens liv nu och liksom det finns ju inte så mycket annat.

J: Men vad är bekymret då?

R: Alltså det är nog inget bekymmer, bara ett beroende.

Ambivalensen i respondentens resonemang ovan kan förstås genom att faktiskt dra slutsatsen att hanterbarheten inte finns men att det som finns är en insikt kring detta. En insikt som trots att den finns inte motiverar till att skapa hanterbarhet. Det är inte tillräckligt eftersträvansvärt i förhållande till de uppoffringar som respondenten skulle behöva göra för att försöka skapa hanterbarhet. Det blir ungefär som ett informerat samtycke till att välja bort hanterbarheten. Respondenten ovan har insamlat så pass mycket information genom att analysera åsikter, fakta och egna upplevelser som sammantaget gör att hen väljer att se på smartphoneanvändandet som ett beroende, men samtidigt som hen drar den slutsatsen att meningsfullhetens varande och tryggheten och den bas som går att förstå som begriplighet är så pass viktigt att hen väljer att ens fundera på ändra sitt beteende kring smartphonen trots att hen krasst konstaterar att det är ett beroende. Hen delar med sig av de motstridiga tankarna som hanterandet av smartphoneanvändandet ger hen. Det är uppenbart att det tar kraft av hen att komma fram till att smartphoneanvändandet är för omfattande och att det är ett beroende. Ordet *beroende*, som många använder är ett starkt negativt laddat ord för dem. En av dem slänger i slutet av hela intervjun in det. Nästan som en brasklapp. Respondenten i dialogen ovan gestaltar kluvenheten så tydligt när hen beskriver att hen vet vad hen skulle kunna säga för att det skulle låta bra, och vad vuxna i allmänhet hade velat höra, men hen är samtidigt självmedveten och vill vara ärlig i intervjusituationen. Därför framhåller hen att hens smartphoneanvändande är en vana som är svår att bryta även om viljan funnits där, och viljan finns inte där. Det min respondent mellan raderna säger är att så länge meningsfullheten finns där finns inte motivationen att hantera smartphoneanvändandet på det sätt hen verkar tycka är det bästa för hen.

6.1.3 Avsaknaden av hanterbarhet accepteras

Sammantaget verkar mina respondenter vara väldigt väl medvetna om den kluvenhet de presenterar i sina respektive intervjuer med mig. De vet vad de ska säga om de vill att det ska låta bra. De tror och vet att vuxna inte vill höra dem tala i för positiva ordalag om sin smartphone. De struntar inte i vad de vuxna har att säga kring deras smartphoneanvändande men de anpassar sig efter det och påverkas av det. De förhåller sig till olika inställningar och föreställningar på ett väl inarbetat sätt. Detta kan man förstå utifrån KASAMs begrepp

begriplighet. Respondenterna parerar både sin egen ambivalens och kulturen kring smartphoneanvändning på det stora hela väl. De vet vad det är de har att göra med, det finns mönster och det finns förutsägbarhet i omgivningens reaktioner och detta hjälper till att skapa den begriplighet som de alla har i lite varierande, men förhållandevis hög grad. Det framkommer genom empirin att de vet att smartphoneanvändande är något som sällan passerar förbi utan någon känsloladdning och de har lärt sig att leva med de omständigheterna. Detta återspeglas till exempel i en respondent som menar att hen är lockad att säga till mig att hen tycker att det är enbart bra med smartphonerestriktioner i skolan, men som hejdar sig och säger att hen även tycker att det är jobbigt och dåligt. En annan respondent berättar att hen vet att föräldrarna har åsikter om ungdomens smartphoneanvändande samtidigt som hen beskriver att de samtliga familjen har kring smartphoneanvändande inte påverkar hen så mycket.

KASAM-begreppet begriplighet som i detta exemplars fall har att göra med att känna till och navigera mellan den egna ambivalensen, medvetenheten om att det är någon slags – enligt egen utsago – *beroende* och samtidigt förhålla sig till omgivningen. I den verklighet de unga smartphoneanvändarna lever i finns stora mått av begriplighet och meningsfullhet, medan avsaknaden av hanterbarhet accepteras. Antonovsky (1987) menar att hanterbarhet kräver begriplighet, eftersom det är svårt att hantera en tillvaro som är kaosartad. De unga smartphoneanvändarnas tillvaro är inte kaosartad. De saknar delvis kontroll över sitt smartphoneanvändande och betydelsen som smartphonen har för dem, men den är inte kaosartad. Den är begriplig, förutsägbar, men detta gör den ändå inte hanterbar. Begripligheten gör dock att ungdomarna förstår vad det är de inte kan hantera och när de accepterar det så blir det på något vis bra ändå.

6.2 Hur upplever unga smartphoneanvändare att de vuxna hemma och i skolan ser på deras smartphoneanvändande?

I skolan finns regler och begränsningar kring användandet av smartphones, och det gör det inte i respondenternas fall i någon högre grad i hemmet. Alla respondenter har förhållandevis accepterande föräldrar även om flera av respondenterna på olika sätt nämner generationsklyftan mellan respondenterna och deras föräldrar som en påverkansfaktor när det gäller förståelse för ungdomarnas smartphoneanvändande. Detta har också gjort att empirivolymen gällande vuxna i hemmet har blivit mindre än den gällande vuxna i skolan.

Ungdomarna jag har pratat med har helt enkelt i större utsträckning upplevt önskemål om att prata mer om sina upplevelser av de vuxna i skolan.

I skolan där det finns regler är det tydligt att lärarna förhåller sig lite olika till reglerna. Kring detta faktum har respondenterna mycket att säga. Flera av dem har exempel på undantag som bekräftar den regel som finns kring att lämna in sin smartphone i början av lektionen. Vissa lärare ser mellan fingrarna och låter eleverna ha med dem in på lektionen utan att behöva lägga dem i den *röda lådan* som flera av respondenterna refererar till. Några lärare tillåter eleverna att använda smartphonen för att exempelvis lyssna på musik efter att läraren har haft en genomgång. Grundinställningen hos respondenterna är att de vill att smartphoneanvändandet ska vara fritt från begränsningar i skolan liksom hemma. En respondent beskriver till exempel att hen känner sig i det närmaste kränkt när en lärare kommer på hen med att använda smartphonen på lektionen. Det uppstår då en diskussion som respondenten är beredd att ta även om hen känner till att hen brutit mot reglerna. I samtal med mig beskriver respondenten att det känns som att det handlar om att läraren vill ta hens käraste ägodel ifrån hen, och då reagerar hen starkt och känslomässigt och vill protestera mot detta. Det uppstår helt enkelt en maktkamp mellan respondent och lärare med anledning av att läraren väljer att följa reglerna och omhänderta smartphonen tillfälligt.

En respondent resonerar kring de vuxna i skolans syn på deras användande och hur hen funderar kring hur det blev aktuellt med regelsättning i skolan:

Det är säkert det har ju varit såhär länge. Antar jag. Men vad heter det, alltså när telefonerna blev såhär nytt typ var det såhär jätteintressanta för ungdomarna då typ så att och sen så när de utvecklas hela tiden, nya appar och sånt när det blir mer intressant med dem. Det var nog där de satte ner foten och bara så hade mobilerna förstör liksom skolgången.

Skillnaden mellan regelsättningen i hemmet respektive skolan består i stora drag av att det i hemmet åtminstone i den ålder respondenterna befinner sig i är relativt fritt medan man i skolan har regler som ibland följs och ibland inte följs. Detta går att förstå genom Habermas

tankar om system- respektive livsvärlden och de principer som hör ihop med respektive värld. Det är tydligt att livsvärldens normer dvs de normer som oftare återfinns i hemmet med mer eller mindre fritt förfogande över sin smartphone är de som innerst inne tilltalar respondenterna mest. På något vis vill de då överföra dessa friare regler på skolan som förväntas stå för systemvärldens normer och begränsa användningen. Till en början verkar de vilja överföra reglerna förbehållslöst, men efter att ha pratat om det en stund framkommer en stor förståelse och också i flera fall stöd för den regelsättning som tillämpas i skolan. Flera av respondenterna uttrycker på olika sätt att de tycker att det finns fördelar med skolans regler som avspeglar det som Habermas benämner som systemvärldens normer. Till exempel i form av smartphonerestriktionernas varande i skolan, framför allt på grund av att studieresultaten upplevs bli bättre med restriktioner. En respondent säger exempelvis till en början utan tvekan att hen inte vill ha några smartphoneregler i skolan, men när jag frågar hen hur hen då hade velat ha det i skolan om hen fick välja ändrar hen sig. Hen säger att hen hade velat att eleverna hade lämnat in sina smartphones om hen var deras lärare, med andra ord ser hen förtjänster med att lämna in sin smartphone. Hen fortsätter med att beskriva att hen fattar och att hen ser det dubbla i det – dubbelheten som består i fördelarna med att lämna in smartphonen och få studiero och fördelarna med fritt förfogande. Detta resonemang återkommer i mina intervjuer. Eleverna tycker det är jobbigt att lämna ifrån sig sina smartphones men om det inte fanns några regler kring smartphoneanvändandet i skolan, så skulle skolresultaten bli sämre, vilket av resonemangen att döma är ett önskvärt mål och viktigare än att ha fri tillgång till sin smartphone. Det uppstår alltså en klivenhet där det är tydligt att respondenterna vill ha det som de själva upplever kommer ut av restriktioner – nämligen bästa möjliga studieresultat, men att livsvärldens principer med konsensus utan tvång ändå tilltalar dem mer.

Respondenterna ser anledningen till tillämpningen av den formella och faktiska makten, så som Habermas beskriver systemvärlden, som ligger till grund för skolans regelskapande, men accepterar den inte förbehållslöst.

En av respondenterna beskriver att det skiljer sig åt från lärare till lärare hur de ser på smartphoneanvändandet. Hen tar som exempel en lärare som är mycket noggrann med att alla ska lämna in sina smartphones i den röda lådan precis i början av lektionen. Läraren står t om utanför klassrummet för att se att detta sker. När läraren ifråga sedan är klar med lektionens genomgång får alla som vill ta sina smartphones och använda dem till det de önskar och behöver. Respondenten menar att vissa elever behöver sin smartphone. Hen tar som exempel

elever i situationer där de skulle behöva nås snabbt på grund av till exempel någon familjemedlem är på sjukhuset. Samma respondent har varit med om att vissa lärare fokuserar på studieron framför allt och verkar enligt respondenten mena att de låter eleverna göra vad de vill under förutsättning att de inte stör undervisningen. Detta kan man med fördel titta på i ljuset av relationen mellan livsvärlden och systemvärlden och tanken om att systemvärlden koloniserar livsvärlden vilket är en av Habermas huvudpunkter. Men det som sker i klassrummet kan man i själva verket tolka som det omvända. Nämligen att livsvärlden koloniserar skolan och klassrummet som förväntas stå för systemvärldens principer. I ovan nämnda lärares klassrum verkar råda någon typ av konsensus kring användandet, liksom det gör i livsvärlden. Målet som i det här fallet anses vara studieron är det avgörande, och vägen dit kommunicerar läraren som mindre viktig. Så som respondenten beskriver lärarens inställning satsar hen på någon slags samförståelse klassens medlemmar emellan, precis så som livsvärldskonsensus uppstår. Skolan som representant för systemvärlden låter här livsvärldens principer ta plats här. Det som blir resultatet enligt dessa beskrivningar blir snarare att livsvärlden tar utrymme i skolan trots att förväntningarna är att systemvärldens logik ska råda där. Vad som händer om någon inte ansluter sig till den bas av samförståelse som förutsätts framgår inte, men det är möjligt att det inte är ett så vanligt förekommande scenario. Måhända är inte heller systemvärldens principer helt och hållet tillämpbara i den komplexa värld institutionen skolan erbjuder. Vad som är tydligt är att lärarna som mina respondenter berättar om inte tillämpar systemets logik. Åtminstone inte på det sätt det skulle förväntas. Men deras sätt att underlåta tillämpningen och att skapa sina egna logiker sker på flera sätt. Ofta genom att göra sina egna tolkningar och skapa sina egna regler som verkar utgå från vad respektive lärare anser viktigast för att bäst bedriva undervisning.

En respondent uttrycker kritik mot lärarnas inställning och menar att lärarna ser alla elever på samma sätt när det gäller smartphoneanvändandet och att de tror att alla elever använder smartphonen jättemycket. Hen upplever vad jag tolkar som en viss misstänksamhet mot elevernas smartphoneanvändande hos lärarna och tar exemplet att hen ofta lyssnar på musik i hörlurar när det är tillåtet. Om hen då tar upp smartphonen för att byta låt så upplever hen att det lätt blir missförstånd och att läraren tror hen gör något annat otillåtet med sin smartphone och kan därmed få den omhändertagen. Analytiskt kan man tänka att eleven och läraren redan befinner sig i en gråzon i och med att hen får lov att använda smartphonen till musik. När läraren trots gråzonen försöker gränssätta enligt systemets logik genom att beslagta smartphonen eftersom den använts otillbörligt blir det ändå på något vis godtyckligt eftersom

det är oklart huruvida läraren tillåter att man får lov att *byta* låt eller bara att lyssna på förprogrammerade låtar som inte kräver ett aktivt användande av smartphonen under lektionen. Respondenten menar att skolpersonalen ofta ger dem *chanser*, underförstått chanser att hantera att ha hand om sin egna smartphones på ett sätt som inte stör, men att vissa elever då förstör det förtroendet klassen får genom att använda smartphonen på ett sätt de inte får på lektionstid. Samma respondent berättar även att några går in på toaletten på lektionstid för att kolla av sin smartphone om de inte får lov att göra det på lektionen, men har förtroende att förvara den i fickan. När respondenten pratar om att skolpersonalen ger dem chanser skulle det kunna förstås genom att skolpersonalen låter livsvärlden få större utrymme i skolan på bekostnad av systemvärlden. De så kallade *chanserna* blir lärarens sätt att delvis tillämpa det kommunikativa handlandet i relationen med eleverna. *Chansen*, som oftast är en ickeverbal dialog, eleven och läraren emellan blir ett från lärarens håll en typ av förhandling där de tillsammans tar reda på vilken typ av situation som föreligger. Habermas (1996) menar att man i en situation som den ovan beskrivna vädjar till varandras insikt inom ramen för livsvärldens logik. Eleven tolkar detta som *chanser* när det i själva verket är en ömsesidig handling. Habermas (ibid) menar att inget tvång får föregås en förhandling som ovan. I en relation mellan en lärare och en elev föreligger kanske inte ett tvång men väl en maktobalans som såklart spelar in i hur var och en tolkar situationen. Lärarna är inte trogna systemets logik. Faktum är att de pendlar mellan systemvärldens logik och livsvärldens logik genom att använda sig både av samförstånd och konsensus men också stundtals av fyrkantiga regler även om de reglerna inte alltid är de som skolan som institution står bakom, utan regler som undertiden skapas, men som är för fyrkantiga för att det ska kunna anses vara ett samförstånd. Detta sker dock på en glidande skala som utifrån sett kan tyckas svår att greppa. Detta har eleverna dock tidigt förstått vilket gör att de behöver anpassa sig och sitt beteende efter vilken lärare de träffar. Detta i sig gör att det blir eleverna som tillämpar strategiskt handlande genom att göra det som de har erfarenhet funkar bäst på de olika lektionerna. Detta innebär alltså ibland att eleverna använder sig av systemets logik medan lärarna närmar sig livsvärldens i vissa avseenden. I samtal med eleverna är det mycket tydligt hur bra kännedom de har om hur olika lärare ser på deras smartphoneanvändning i skolan och hur de lär sig hur de ska hantera de olika förhållningssätten som förekommer. Samtidigt är normen kring den röda lådan som smartphonen ska ligga i under lektionen stark, men exakt vad den står för på de olika lektionerna varierar. Ett exempel för att visa vilken symbolik den röda lådan utgör är en respondent som själv har dispens och får ha med sin smartphone på samtliga lektioner på grund av att den fungerar som ett nödvändigt hjälpmedel. Hen lämnar själv ibland in sin

smartphone enbart eftersom de andra gör det. Jag förstår på hen att det handlar om dels att hen inte alltid vill sticka ut från mängden, men också att hen inte vill hamna i situationer där en lärare som av någon anledning inte känner till hens dispens skulle ifrågasätta hens ord och skapa en icke önskvärd situation av förhandling eller tillsägelse. Respondenten förklarar att det skulle kunna handla om en ny lärare eller en vikarie som inte har informerats om det undantag från reglerna som hens dispens innebär. Eleven försäkrar sig då om att det inte blir fel genom att lämna in smartphonen i den röda lådan. Dispensen som sådan är i sig en del av den regeluppsättning som den av skolan representerade systemvärlden har skapat. Men respondenten använder sig av strategiskt handlande för att låta förfarandet kring smartphonen flyta på så smidigt som möjligt. Dispensen utgår från de regler som satts upp av skolan och är tänkta att efterlevas av skolpersonalen, men i denna respondentens fall medger dispensen att hen får lov att bryta mot regeln, men eftersom lärarna inte konsekvent tillämpar systemvärdens logik så upprätthålls inte heller reglerna och en ny lärare eller en vikarie skulle kunna frångå rådande norm genom att faktiskt följa reglerna, vilket respondenten ovan har förutsett på ett tidigt stadium. Livsvärlden består av ett samförstånd där de inom relationen söker konsensus genom ett samförstånd av normer och värden (ibid). I nya relationer som den mellan elev och ny lärare eller vikarie verkar det svårt att förutse hur den relationen faktiskt ser ut. Det är också rimligt att tänka att den person som kommer in som vikarie eller ny lärare inte har den i någon mån personliga relation som kan tänkas skapa marginalerna för förhandling och ömsesidiga överenskommelser som livsvärldens normer gör. En respondent berättar hur det kan gå till när en elev inte vill lämna ifrån sig sin smartphone och läraren bestämmer sig för att ta konflikten:

Respondent: Det har varit väldigt många bråk- eller inte bråk bråk, men allts om det är en stökigare elev som lärare tar mobiltelefonen ifrån för att den har haft uppe för mycket.

Josefin: Ja.

R: Då kan de bli väldigt upprörda.

J: Okej.

R: Så. Ja.

J: Vad händer då?

R: Småbråk.

J: Mm Att de inte vill lämna ifrån sig de, eller?

R: Tror vi har haft. Jag tror vi har någon regel om att om läraren tar den så får de behålla den här på skolan tills nästa dag.

/----/

J: Hur skulle det var för dig om det hände dig?

R: Katastrof

Det är uppenbart att lärarna och eleverna i samspel men med viss maktobalans rör sig fram och tillbaka på ett spektrum där kommunikativt handlande finns på ena polen och strategiskt handlande på den andra. Ibland krockar det på detta spektrum och då kan det tolkas som en kränkning, eller som illojalitet mot kollegiet, men oftast sker förhandlingar, normer och värden samsas med de olika uppsättningar av regler som skolan står bakom.

Eftersom de respondenter jag har träffat till stor del för tillfället har ganska stor frihet att använda sig av sin smartphone på fritiden har flera av dem när frågan har ställts velat blicka tillbaka lite och beskriva hur det såg ut när de hade restriktioner. Många refererar till att de har haft *skärmtid*. Något som betyder begränsning av sin smartphoneanvändning till vissa tider. En respondent berättar till exempel att hen inte har kunnat använda sin smartphone efter kl 22 på kvällen.

Gemensamt är att respondenterna tycker att begränsandet av smartphonen är väldigt jobbigt och värt att försöka utmana genom att manipulera tekniken om föräldrarna har satt en teknisk spärr, att gå in på sociala medier genom andra digitala enheter för att nå den information man annars saknar. Och i den mån man inte finner på någon råd helt enkelt protestera mot att regeln finns. En respondent nämner att hen inte har eller har haft några uttalade restriktioner men att det finns en outtalad restriktionskonsekvens om hen använder sin smartphone för mycket. Det finns även funderingar kring hur regelsättningen hade kunnat se ut om hen inte ägnade sig åt att vara utomhus samt att hålla på med fysisk aktivitet.

För att använda sig av Habermas termer hade alltså flera av föräldrarna bestämt sig för att använda sig av strategiskt handlande när de beslutat att detaljstyra respondentens smartphoneanvändande mer eller mindre och på olika vis. Man kan välja att förstå detta som ett exempel på hur systemvärlden koloniserar livsvärlden. Livsvärldens system med

samförstånd och konsensus tycks fjärran när en regel som upprätthålls med hjälp av exempelvis en teknisk spärr tillämpas i en familj. Gemensamt för de flesta är att reglerna i stort sett har försvunnit i de flesta familjer i takt med att respondenterna har blivit äldre. Ibland på grund av att respondenterna överlistar den tekniska spärren eller kringgår regeln på annat vis. Detta ger dock inte upphov till fler konsekvenser utan snarare tvärtom för i och med detta återgår man till kommunikativt handlande dvs ett handlande utifrån samförstånd inom familjen.

Habermas teori om att systemvärlden koloniserar livsvärlden stämmer på det inledande försöket med styrd tid med sin smartphone, men i takt med att reglerna av olika anledningarna tas bort. Kanske kan man dra slutsatsen att det inte funkar så bra varken för föräldrar eller barn att efterleva komplexa regler kring smartphoneanvändande i hemmet. Och att ett samförstånd kanske inte bara leder till en trevligare stämning inom familjen utan kanske även når de mål som restriktionerna var tänkta att nå bättre utan än med dem. Det är inget som direkt framgår av intervjuerna. Det är också vanskligt att dra för stora slutsatser i och med att det är rimligt att tänka att ju äldre man blir desto mer får man att säga till om i hemmet. Det finns dock ett exempel på en respondent som jämför med den yngre systemen som nu är i den åldern som hen var när hen hade restriktioner. Hen menar att systemen inte har några restriktioner alls, och att hon håller på mycket med sin smartphone, men att föräldrarna inte har några speciella regler för henne. Respondenten i detta fall menar att det handlar om att föräldrarna ändrat sin syn på grund av att de har mer erfarenhet av ungdomar och smartphoneanvändande nu än vad de hade när hen var yngre. Jag tänker att deras agerande kan bekräfta den återgång vi sett i flera fall där man lämnar det strategiska handlandet därhän i brist på önskvärd effekt, eller kanske t om i och med en omformulerad önskad effekt.

6.3 Vilka tankar har unga smartphoneanvändare kring vuxnas regelsättning avseende smartphones i förhållande till relationen mellan unga och vuxna hemma och i skolan?

Oavsett om det finns regler uppsatta för användningen av smartphonen eller inte så upplevs det generellt finnas ett avstånd mellan unga smartphoneanvändare och de vuxna i deras närhet när det kommer till varandras upplevelser om hur verkligheten ser ut och det borde rimligtvis påverka relationen på ett eller annat sätt. Detta framkommer på olika sätt i mina intervjuer med respondenterna. Avståndet handlar exempelvis om att ungdomarna tror att de vuxna upplever att ungdomarna sitter med smartphonen framför nästan mest hela tiden. Detta håller

generellt sett inte ungdomarna med om även om de också tycker att de använder smartphonen mycket. För att skapa förståelse för de vuxna pratar ungdomarna om att det har uppstått ett avstånd, en klyfta mellan ungdomarna och de vuxna och med hjälp av den förklaringen har respondenterna konstruerat ursäkter för föräldrarnas beteende och förmodade inställning. Klyftan är enligt respondenterna en typ av förmildrande omständighet för de vuxnas missförstånd och ibland mindre positiva inställning till ungdomarnas smartphoneanvändande. En generationsklyfta som enligt ungdomarna gör att föräldrarna inte förstår hur viktig smartphonen är för dem. Ungdomarna upplever att många vuxna har ett dikotomt tänkande kring smartphonens effekter, medan de upplever sig själva och sin generation mer nyanserade. Att föräldrars regelsättning kan påverka andra områden än just smartphoneanvändandet och därmed relationen är en upplevelse som många respondenter delar på olika sätt. Där spelar det upplevda avståndet mellan ungdomar och deras föräldrar en stor roll. Smartphonen är en så stor del av ungdomarnas liv att när föräldrarna gör någon typ av anspråk på att bestämma över den kan det inte passera obemärkt förbi. Så här formulerar exempelvis en respondent sig:

Då kan det leda till andra saker som att eh skulle jag säga att då blir det liksom 'åh jag vill inte snacka med dig' och så blir det, så stänger man av helt och så blir barnet jättesur på sina föräldrar och så blir det, så kommer något annat upp som inte handlar alls i det ämnet och så bara kommer en massa problem i ett och så blir det helt pajat.

Respondenternas resonemang kan förstås ur Habermas teorier kring system- respektive livsvärlden. Uppfattningen om att en konflikt med en förälder kring smartphonen kan få konsekvenser för öppenheten och benägenheten att ha en bra relation mellan ungdom och förälder gör att ungdomen väljer bort samtal med föräldrar även när det gäller andra ämnen. Relationen tar då, enligt respondenten stryk, eller som respondenten i citatet säger; *blir helt pajat*. Och det som blir helt pajat är med Habermas retorik samförståndet och samstämmighet inom den grupp som traditionellt använt sig av kommunikativt handlande. I det här sammanhanget blir det ungdomarna som reagerar starkt på när föräldrarna försöker sig på att använda sig av systemets logik. Det tycks finnas en inbyggd önskan hos ungdomarna att samförståndets och därmed livsvärldens logik ska råda i de relationer de har med sina

föräldrar. Hur tydliga föräldrarnas regler är verkar inte spela någon roll. Att ungdomarna har analyserat föräldrarnas brist på förståelse genom att tillskriva glappet med begreppet generationsklyfta verkar inte rättfärdiga beteendet från föräldrarna när det väl kommer till kritan. Respondenten som säger att ”det blir helt pajat” tycks mena att försök att föra in systemets logik i familjen *pajar*. Och det som det bland annat faktiskt *pajar* är ju per definition samförståndet eftersom samförstånd inte är kompatibelt med systemvärldens logik.

Det som händer här är alltså att ungdomarna efterfrågar livsvärldens logik i hemmet samtidigt som föräldrarna i enlighet med Habermas teorier om hur systemvärlden koloniserar livsvärlden försöker få in ett fyrkantigare regelverk i familjen just när det gäller smartphoneanvändandet i alla fall. Fyrkantigare i form av regler som består av att föräldrarna bestämmer antingen i förväg eller när de tycker att det blir för mycket smartphoneanvändande och då reagerar på ett sätt som ungdomarna upplever negativt.

I skolan accepterar ungdomarna i en annan utsträckning ett strategiskt handlande och har förväntningar utifrån detta även om det ofta inte stämmer överens med de vuxna i skolans ambitioner som snarare, åtminstone oftast verkar utgå från ett förväntat samförstånd. I motsats till i hemmet där ungdomarna önskar sig och förväntar sig samförstånd och kommunikativt handlande medan föräldrarna i alla fall har försökt få ordning på smartphoneanvändandet genom att göra omständigheterna regelstyrda. Huruvida de ger upp på grund av att reglerna blir en grogrund för konflikter i familjen eller för att det helt enkelt inte går att införa systemets logik i hemmet framgår inte av intervjuerna. Jag upplever att det då skapas något som jag skulle vilja kalla *ickesamförstånd*. Ickesamförståndet skapas som resultat av striktare, fyrkantigare regler som en typ av polarisering och riskerar då att smitta av sig på andra delar av relationen mellan föräldrar och ungdom. Avståndet ökar och verkar kunna inverka negativt på den relation som traditionellt och förmodligen när det gäller andra ämnen byggts kring konsensus. Habermas som beskriver systemvärldens inträde i livsvärldens traditionella sfär som en typ av sekularisering där moral och regler skiljs från de mjukare värdena och ickesamförståndet kring smartphoneanvändandet blir på något vis en symbol för detta.

I kapitel 6.2 framgick att regelsättning var vanligt för föräldrar upp till en viss ålder, medan skolan fortsätter att tillämpa regelsättning långt mycket längre. Av den anledningen hade respondenterna betydligt mer att säga om sina tankar kring skolans regelsättning och relationerna som påverkas av den snarare än att spekulera i hur det upplevdes under tidigare år

när smartphonebegränsningar tillämpades i hemmet. Anledningen till att det skiljer sig åt mellan ”nu” och ”då” i hemmet är såklart intressant att titta på och hade varit något man hade kunnat återkomma till i en annan frågeställning.

Att relationerna i skolan påverkas av regelsättning är respondenterna i stort sett överens om. En av de faktorer som avgör främst är hur väl reglerna efterföljs av såväl skolpersonal som elever. De flesta respondenterna tar upp upplevelserna av trygghet och frihet som är starkt förknippade med smartphonetillgången och utgår från att det är svårt att förhålla sig till när någon vill ta den biten ifrån dem om än tillfälligt. Ett exempel på det är en respondent som uttrycker sig såhär:

/--/ jag hade kunnat argumentera för att det här är på ett sätt mitt liv./--/ Jag gillar inte när människor tar ens friheter i det livet man har.

En säger rakt ut att hen gillar läraren mer om hen får ha sin smartphone på lektionen. Det är emellertid inte så att förståelse saknas för lärarna som ställer kraven på att reglerna ska följas. Någon berättar att hen har hört en lärare säga att de känner att det gör ont i hen för att hen känner att ingen bryr sig, dvs eleven har upplevt att läraren far känslomässigt illa av elevernas smartphoneanvändande och tolkar det som en nonchalans och ett bristande intresse för det läraren avser att förmedla under sin lektionsgenomgång. Någon annan konstaterar att det är viktigt att tänka på att läraren *bara är en människa*, som i ett försök att förkroppsliga det av reglerna byggda motståndet. En annan respondent försöker få fram komplexiteten som genomsyrar respondenternas resonemang genom att uttrycka sig såhär:

Respondent: /--/ Alltså det är jättekomplicerat egentligen att kunna prata om sådant här. Alltså det är såklart att man vill ju inte lämna ifrån sin telefon. Man har hela sitt liv där så det är en del av sig själv. Nästan. /--/ Så när någon tar den tryggheten ifrån en så blir man lite så bara 'vad fan gör du nu?' Direkt så.

Josefin: Då blir det som att, nästan en liten kränkning liksom?

R: Ja. Det blir direkt ett ogillande fast det varar kanske i fem minuter. Jag har

själv också gjort det. Krigat för att ta tillbaka den, ja. Gå lite när de inte ser och plocka in den i fickan.

Respondenten i citatet ovan lägger inte så stor betydelse i den långsiktiga relationsskadan regelsättningen eventuellt orsakar utan menar att den håller i sig i fem minuter. Emellertid ser hen själva processen komplicerad just i det att det är en kluvenhet mellan förståelse för lärarna och det upplevda egna behovet över att styra över sitt smartphoneanvändande. Det verkar finnas en uppfattning om att om läraren står inför att hjälpa en elev som håller sig till reglerna eller en som inte gör det så prioriteras den eleven som håller sig till reglerna. Läraren, menar exempelvis en respondent, skulle se de elever som använder sin smartphone som väldigt *odrivna*, och indirekt därför inte prioriteras att hjälpa. Även här syns ungdomarnas uppfattning om de vuxna – i det här fallet i skolans – dikotoma tänkande kring smartphonen och generaliseringar som kommer ut av det. Till exempel upplevelsen att elever som bryter mot reglerna också tillskrivs vissa personlighetsdrag, såsom *odrivna*.

Flera respondenter pratar just om konsekvenser. Att ta dem, att vara beredd på dem men också här syns en ambivalens mellan att man vill att lärarna ska förstå att eleverna är så pass gamla och mogna att de kan ta de konsekvenser det innebär att inte jobba på lektionen och resonemang kring att elever inte skulle göra det de skulle om det inte fanns några regler kring smartphoneanvändningen.

Att skolan i praktiken skulle fungera strikt efter de logiker som placeras inom systemvärldens spektrum har samtalen med respondenterna sedan länge dementerat. Istället har skolan med sin oprecisa kombination av samförstånd, relationsburna överenskommelser i kombination med strikt eller halvstrikt regelstyrning och förväntningar därefter blivit plattform för en mängd inbördes ickeverbala överenskommelser. Förutom att flera respondenter på olika sätt uttrycker att det finns en stark korrelation mellan huruvida de stundtals mycket vaga reglerna efterlevs och hur bra eleven och läraren kommer överens finns den ytterligare dimensionen som uttrycks genom att påminna sig om att läraren är mänsklig och till och med notera att läraren blir ledsen över elevers motvilja att följa lärarens regler. Habermas menar att något av det viktigaste som symboliserar livsvärlden är samförstånd interaktörerna emellan, ömsesidighet och att det är ett fundament för tolkningar. På detta i sin tur följer ju rimligen

goda relationer och förståelse. I skolan där det helt uppenbart finns ambitioner att tillämpa systemvärldens normer, medan livsvärldens normer helt och hållet tillämpas parallellt kan det uppstå viss förvirring för alla interaktörer när det gäller att förutsäga i vilken sfär man rör sig i för tillfället. Man skulle kunna säga att regelsättning har någon slags inverkan på relationerna i skolan, men att det inte är så enkelt som att som elev bli arg på en lärare som påpekar att man inte följer reglerna. Det är mer komplext än så. Eleverna är tränade i att röra sig i och att hantera sin verklighet och vardag. De vet hur de ska agera gentemot de vuxna i olika sammanhang. Och i själva verket är det snarare eleverna än de vuxna i skolan som använder sig av systemets logik.

Regelsättningen har alltså betydelse för relationen till de vuxna i skolan, men inte på ett sätt utan förmodligen på lika många sätt som det finns vuxna och elever i skolan. Hur man än vrider och vänder på det så kan man inte utifrån respondenternas utsagor komma från att hela skolsystemet, åtminstone på verkställighetsnivå är relationsstyrt. Om man har regler, efterlever regler eller inte verkar inte vara det centrala, utan det centrala är de ickeverbala överenskommelserna som finns. På så vis liknar skolan som företeelse det som Habermas refererar till som traditionella samhällen fast den egentligen borde vara tvärtom. Den tycks vara ett sammanhang där interaktörerna söker konsensus genom förhandlingar av kommunikation och tolkningar. Min tredje forskningsfråga som egentligen handlar om hur ungas tankar kring vuxenvärldens regelsättning och relationen till följd av denna är egentligen ur många olika aspekter svår att svara på. Dels är det omöjligt att se kausala samband eftersom det är en kvalitativ studie och det har jag givetvis varit medveten om från början, men det går inte heller att ta ut *relationen* från sitt sammanhang eftersom den har för stor betydelse där. Respondenterna är tydliga med att ja, eleverna blir sura när läraren går emot deras önskemål, och ja, eleverna kan uppleva att läraren, åtminstone tillfälligtvis behandlar elever som gör som läraren önskar bättre än andra. Det som egentligen får eleverna att fundera är när det kommer en ny vuxen där det inte finns någon tidigare relation, till exempel en vikarie. Då anpassar sig respondenterna efter det på ett avvaktande sätt. När man sammanfattar det hela och tar ett steg tillbaka ser man hur alla interaktörer kan röra sig mellan olika logiker och frågan som slår mig då är att det krävs ett tränat öga och åtskilliga analyser för att reda ut vilken värld det egentligen är som koloniserar vilken.

7. Slutdiskussion

I denna kvalitativa studie jag analyserat intervjuer från sju unga smartphoneanvändare som i

uppsatsen främst benämns som respondenter eller ungdomar. Dessa respondenter är i åldern 15-18 år och gick vid intervjutillfällena sista året på grundskolan och gymnasieskolans första år. Syftet har varit att ta reda på vilken betydelse smartphonen har för unga smartphoneanvändare, hur unga smartphoneanvändare upplever att deras föräldrar och de vuxna i skolan förhåller sig till deras smartphoneanvändande samt vilka tankar unga smartphoneanvändare har kring vuxnas regelsättning avseende smartphones i förhållande till relationen mellan unga och vuxna hemma och i skolan. Jag har utgått från det av Aaron Antonovsky etablerade KASAM-begreppet för att skapa begriplighet i de unga smartphoneanvändarnas upplevelser av sitt eget smartphoneanvändande, och Jürgen Habermas teorier om system- respektive livsvärlden och kommunikativt handlande när det gäller hur unga smartphoneanvändare upplever att deras föräldrar och vuxna i skolan förhåller sig till deras smartphoneanvändande samt tankarna kring vuxnas regelsättande.

Genom analysen av min empiri har jag kommit fram till att smartphonen är mycket viktig för de unga smartphoneanvändarna. Den står för stabilitet och trygghet och är en viktig del av de ungas vardag. Den skapar begriplighet och meningsfullhet för de unga, en begriplighet och meningsfullhet som snabbt kan raseras när man ofrivilligt blir av med möjligheten att använda sin smartphone. De unga smartphoneanvändarna är samtliga överens om att smartphonen tar mycket tid, och flera av dem kopplar användandet till begreppet beroende. Ambivalensen mellan att åtnjuta alla de fördelar de anser smartphoneanvändandet har och att gå emot lusten att låta smartphonen styra delar av livet är uppenbar hos de flesta respondenterna. Ibland väljer respondenterna begriplighet och meningsfullhet helt och hållet på bekostnad av hanterbarheten. De vet och förstår att de inte kan begränsa sig så som de önskar och att ingen annan gör det heller, men att det på något sätt är okej eftersom de erhåller tryggheten de får i form av begriplighet och meningsfullhet.

När det gäller hur respondenterna upplever att de vuxna i skolan och hemma ser på deras smartphoneanvändande så är det tydligt att det finns ett avstånd i förståelse som tar sig uttryck på olika sätt. Det som blir tydligt i analysen är att respondenterna har en stor förståelse för de vuxnas svårighet att förstå vilken betydelse smartphonen har för dem. De nämner själva anledningar till att det blivit så och de har inte ambitionen att de vuxna ska förstå allt även om några av dem beskriver att de har försökt förklara. Tydligt är också att de unga smartphoneanvändarna – även om en del av dem vill ha fri användning av sin smartphone i hemmet såväl som i skolan – ändå tydligt kan se fördelar med skolans regelsättning och dess

koppling till ett bättre studieresultat och då också uppskatta att regelsättningen i skolan finns. Föräldrarna använder sig i nutid företrädevis av livsvärldens principer, vilket innebär ett mindre styrt användande av smartphonen och samförstånd mellan familjens medlemmar kring hur användandet ska se ut. Detta är emellertid något som respondenterna beskriver har växt fram efter olika typer av reglerande tidigare i ungdomarnas liv, ett reglerande som går att tolka som ett försök att tillämpa systemvärldens principer i hemmet. I samtal med respondenterna framgår att det har varit komplicerat att ha systemvärldens principer i hemmet vilket rimligen kan vara en av orsakerna till att de övergivits av föräldrarna till förmån för livsvärldens principer. På samma sätt är tillämpningen av systemvärldens principer i skolmiljön inte heller helt och hållet genomförbar av andra anledningar. Skolan har i huvudsak regler för smartphoneanvändningen men dessa efterlevs och tillämpas i olika utsträckning beroende på tillfälle och person. Detta har respondenterna lärt sig och gör det möjligt för dem att navigera inom skolans olika system.

Det framgår tydligt genom intervjuerna att det regelsättning har olika typer av känslomässiga konsekvenser på eleverna. Respondenterna upplever vanligtvis en uppmaning om att lägga undan sin smartphone på som en negativ uppmaning av olika grad.

När vuxna i skolan och hemma regelsätter kring och på olika sätt begränsar respondenternas smartphoneanvändande väcks negativa reaktioner hos respondenterna. Det kan vara irritation över att någon försöker ta det som flera av dem upplever är deras käraste ägodel eller ett mer generellt motstånd och avståndstagande. Respondenterna funderar gärna djupare i frågan genom att påminna sig om fördelarna med regelsättning samt att konstatera att lärarna bara är människor. Ett resonemang kring förmågan att själv kunna styra över sitt smartphoneanvändande och förhoppningen om att de vuxna ska lita på denna förs också, och hörsammas mer hemma än i skolan.

Sammanfattningsvis har jag fått en liten bild av hur smartphonens betydelse skapar funderingar och känslor inte minst i relationer. Eftersom det är en kvalitativ studie så är det omöjligt att dra några exakta slutsatser eller att se några kausala samband mellan vilken påverkan det ena har på det andra. Det skulle vara intressant och ge en betydligt djupare inblick i de förhållanden jag har undersökt om man gjorde en intervjustudie med föräldrar till ungdomar i denna ålder. Utifrån den information jag har fått från mina respondenter kring hur de har upplevt att regelsättningen i hemmet har förändrats över tid skulle det också vara

intressant att ta reda på föräldrarnas upplevelse kring detta. Att använda Habermas teorier kring systemvärlden och livsvärlden skulle kunna skapa ytterligare förståelse. Habermas tankar om att systemvärlden håller på att kolonisera livsvärlden skulle också tjäna på att undersökas närmare eftersom det verkar finnas en sådan ambition hos föräldrarna när de regelsätter men att den inte alltid verkar hålla i längden.

Jag tycker fortfarande att mina frågeställningar är intressanta, men såhär i efterhand tänker jag att uppsatsen kanske hade tjänat på att ha en smalare forskningsingång. KASAM är en intressant teori, men har stundtals varit svår att använda sig av på min studie. Habermas tankar har däremot lämpat sig väl och hjälpt mig att skapa den förståelse för fenomenet som jag önskat. Det är intressant att ta reda på hur relationer påverkas av regelsättning och det är i sig mycket en fråga om makt. Dock är det omöjligt att i en sådan här studie dra några generaliserande slutsatser av de samband jag ändå ser. Att prata med föräldrar skulle kunna utöka vår kunskap. Å andra sidan är det ungdomarnas perspektiv som intresserar mig, och av det har jag fått mycket.

Referenser

- Ambjörnsson, Fanny (2004) *I en klass för sig. Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Stockholm. Ordfront förlag
- Antonovsky, Aaron (1987) *Hälsans mysterium*. Natur och Kultur. Stockholm
- Beland, Louis-Philippe & John Richard Murphy, (2016) Ill communication, Technology, distraction & students performance I *Labour economics 41, 2016*
- Bryman, Alan (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Solna: Liber
- Cambridge dictionary (2023) <https://www.cambridge.org/about-us/news/cambridge-dictionary-declares-nomophobia-peoples-word-2018/> (Hämtat 2023-06-15)
- Daniels, Alexandra, Meg Pillion, Benita Rullo, Jessica Miclucic, Hannah Whittall, Kate Bartel, Michal Kahn, Michael Gradisar, Serena V Baudocco (2022) Technology use as a sleep-onset aid: are adolescents using apps to distract themselves from negative thoughts? I *Sleep Advances 2023, 4*
- Dunkels Elza, (2007) *Bridging the distance – childrens strategies on the internet*. Umeå universitet
- Dunkels Elza, (2021b) *Skärmstark – handbok för vuxna om unga och skärmar*. Stockholm. Verbal förlag
- Dunkels Elza, (2021a) *Vad gör barn och unga på nätet*. Lund: Gleerups
- Eriksson-Zetterquist, Ulla & Göran Ahrne (2016) Intervjuer i Ahrne & Svensson *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm. Liber
- Etikprövningslagen (Lag 2003:460 om etikprövning för forskning som avser människor) paragraf 18
- Föräldrabalk (1949:381) Kap 6:1 & Kap 6:2
- Geinger, Freya, Michel Vandebroek, Griet Roets (2014) Parenting as a Performance: Parents as Consumers and (de)constructors of Mythic Parenting and Childhood ideals i *Childhood Vol.21(4) 488-501*
- Göransson, Kristina (2015) *Etnografi – sjösätt, navigera och ro i land ditt projekt*. Lund: Studentlitteratur
- Habermas, Jürgen (1989) *Jürgen Habermas on society and politics: A reader*. Edited by Stefan Seidman. Boston. Beacon press
- Habermas, Jürgen (1996) *Kommunikativt handlande. Texter om språk, rationalitet och*

samhälle. Göteborg. Daidalos

Internetstiftelsen (2019) <https://svenskarnaochinternet.se/rapporter/barnen-och-internet-2019/vardagsanvandning-av-internet-11-19-ar/100-procent-av-hogstadiееleverna-har-en-egen-mobiltelefon/> (hämtat 2023-03-12)

Lif Hardadottir, Hulda, Dany Kessel, Björn Tyrefors (2020) The impact of banning mobile phones in Swedish secondary schools I *Economics of education review* 77, 2020

Källström Cater, Åsa (2016) Att intervjua barn i Ahrne & Svensson *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm. Liber

Lag 1981:485 om förbud mot spridning av filmer och videogram med våldsinslag (upphävd 1989)

Lundgren, Lina (2020) *Att göra vänskap – en kultursociologisk analys av högstadiееlevers sociala relationer*. Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen. Stockholms universitet

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, Lgr 22 (2022) Skolverket. Stockholm: Norstedts Juridik

Orben, Amy, (2020) The sisyphian Cycle of Technology Panics I *Perspective on psychological Science Vol 15(5)*

Ott, Torbjörn, Anita Grigic Magnusson, Alexandra Weilenmann, Ylva Hård af Segerstad (2017) *It must not disturb. It's as simple as that: Students' voices on mobile phones in the infrastructure for learning in Swedish upper secondary School*.
<https://link.springer.com/article/10.1007/s10639-017-9615-0> (hämtad 2023-03-12)

Prensky, Marc (2001) Digital natives, digital immigrants i *On the horizon (MCB University Press, Vol.9 No.5, October 2001*

Psykologiguiden.se (2024-01-19)

Psychiatry.org (2023) <https://www.psychiatry.org/patients-families/internet-gaming> (hämtat 2023-06-11)

Ramos-Solos, Irene, Carmen Lopez-Sanchez, Carmen Quiles-Soler (2021) Nomophobia in teenagers: digital lifestyle, social networking and smartphone abuse I *Communication & Society* 34(4), 17-32

Rennstam, Jens & David Wästerfors (2016) Att analysera kvalitativt material i Ahrne & Svensson *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm. Liber

Rennstam, Jens & David Wästerfors (2015) *Från stoff till studie*. Lund. Studentlitteratur

Silverman, David, (2013) *A very short, fairly interesting and reasonably cheap book about*

qualitative research. New York. SAGE Publications Ltd

Skolverket (2023) <https://www.skolverket.se/skolutveckling/leda-och-organisera-skolan/vardegrund-och-arbetsmiljo/framja-trygghet-och-studiero> (Hämtat: 2023-06-10)

Socialstyrelsen (2023) <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/barn-och-unga/barn-och-unga-i-socialtjansten/> (Hämtat: 2023-06-10)

Sohlberg, Peter & Britt-Marie Sohlberg (2019). *Kunskapens former: Vetenskapsteori och forskningsmetod*. Stockholm. Liber

Statens medieråd (2023) Statens biografbyrå, historik
https://www.statensmedierad.se/download/18.4306b017176842faf913f3f7/1612952417139/Statens_biografbyra_historik.pdf (Hämtat: 2023-02-23)

Svensson, Peter (2016) Teorins roll i kvalitativ forskning i Ahrne & Svensson *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm. Liber

Säljö, Roger (2010) *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm. Norstedts

UMO.se <https://www.umo.se/sex/att-ha-sex/Natsex/> (Hämtat 2023-03-13)

Unicef.se <https://beta.unicef.se/barnkonventionen> (hämtat 2023-06-10)

Vetenskapsrådet (2017) God forskningssed

Vägledning för elevhälsan (2016) Socialstyrelsen & Skolverket

WHO (2023) <https://www.who.int/standards/classifications/frequently-asked-questions/gaming-disorder> (Hämtat 2023-06-11)

Ybarra, Michele L & Kimberly J Mitchell (2008) How risky are social networking sites? A comparison of places online where youths sexual solicitation and harassment occurs i *American Academy of Pediatrics vol. 121 2008*

[Zaman, Bieke Marije & Nouwen \(2016\) Parental controls: advice for parents, researchers and industry. EUkidsonline.net](https://www.eurid.eu/parental-controls)

Bilaga 1

Samtycke till deltagande i intervju inför masteruppsatsen om *unga smartphoneanvändares upplevelser av vuxenvärldens attityder gentemot deras smartphoneanvändande* inom kursen SOAM21 vid Socialhögskolan, Lunds universitet

Student: Josefin Håkansson, 0737-307370

Handledare: Alexandru Panican

Medgivande

Jag _____ bekräftar härmed att jag har tagit del av muntlig information om studien och accepterar att delta. Jag har fått möjlighet att ställa frågor om studien. Jag har fått information om att de uppgifter som samlas in om mig kommer att behandlas konfidentiellt, på ett sådant sätt att min identitet inte kommer att avslöjas för obehöriga. Jag är medveten om att min medverkan är helt frivillig och att jag när som helst och utan närmare förklaring kan avbryta mitt deltagande.

Ort och datum _____

Namnsteckning _____

Bilaga 2

Intervjuguide

Tema 1 - Smartphonens betydelse

Vad betyder din smartphone för dig?

Hur ser ditt smartphoneanvändande ut en vanlig vardag?

Hur ser ditt smartphoneanvändande ut en helg/lovdag?

Är du nöjd med hur, när och hur mycket du använder dig av din smartphone just nu?

Skulle du vilja ändra på något kring ditt smartphoneanvändande just nu?

Vilka konsekvenser skulle det bli för dig om du av någon anledning inte kunde använda din smartphone på fyra dagar?

Tema 2 - föräldrar

Hur förhåller sig dina föräldrar till ditt smartphoneanvändande idag?

Har dina föräldrar satt upp regler för dig när det gäller smartphoneanvändande? Hur ser de ut? Hur efterlever du de?

Pratar du och dina föräldrar om ditt smartphoneanvändande ofta? Hur upplever du de samtalen?

Tycker du att ni borde prata mer eller mindre om smartphoneanvändandet?

Påverkar regelsättning om smartphoneanvändande relationen mellan ungdom och förälder?

Tema 3 - skola

Hur tror du skolpersonalen ser på ditt smartphoneanvändande idag?

Vilka regler finns kring smartphoneanvändande i skolan och hur efterlevs de?

Vad tycker du om skolans regler kring smartphoneanvändande?

Påverkar regelsättning om smartphoneanvändande relationen mellan elev och skolpersonal?

Finns det något som du vill lägga till som jag inte frågat om?